

MIESTEN KOKEMUKSIA OPISKELUSTA JA VIESTINNÄSTÄ TAIVALKOSKEN KANSALAIPOISTOSSA

Pro gradu -tutkielma
Leila Kyngäs-Teeriniemi
Kasvatustieteiden tiedekunta
Kasvatustiede
Lapin yliopisto
2015

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Miesten kokemuksia opiskelusta ja viestinnästä Taivalkosken kansalaisopistossa

Tekijä: Leila Kyngäs-Teeriniemi

Koulutusohjelma: Kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 78 sivua + 3 liitettä

Vuosi: 2015

TIIVISTELMÄ

Pro gradu -tutkimuksessa tarkastellaan ja pyritään ymmärtämään miesten kokemuksia Taivalkosken kansalaisopistossa opiskelusta ja valinnasta olla opiskelematta sekä opiston markkinointiviestinnästä. Tutkimuskohteena on kymmenen taivalkoskelaista miestä. Tutkimuksen pääkysymykset käsittelevät sitä: Miten miehet kokevat opiskelun Taivalkosken kansalaisopistossa, ja miten miehet kokevat Taivalkosken kansalaisopiston markkinointiviestinnän. Tutkielma toteutettiin laadullisella fenomenologisella tutkimusmenetelmällä ja aineisto kerättiin henkilökohtaisilla haastatteluilla.

Kansalaisopisto-opiskelu on tunnetusti naisvaltainen harrastus ja *Miesten kokemuksia opiskelusta ja viestinnästä Taivalkosken kansalaisopistossa* pro gradu -tutkimuksen lähtökohtana oli tuottaa tietoa siitä, voidaanko Taivalkosken kansalaisopistossa reagoida miesten vähäisempään osallistumiseen opetuksessa. Tutkimuksen ja haastattelujen pohjalta pyrkimyksenä oli tehdä konkreettisia kehittämissuhteita Taivalkosken kansalaisopistolle, siitä miten miehiä saataisiin paremmin osallistumaan vapaaehtoiseen kouluttautumiseen.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että miehet pitivät sosiaalisia suhteita hyvinkin tärkeänä opiston toimintaan osallistumisen syynä käsillä tekemisen rinnalla iästä riippumatta, ja ne olivat yhtenä kurssiin osallistumisen motivaatiotekijöinä. Haastateltavat miehet olivat osin tyytyväisiä tämänhetkiseen kurssitarjontaan ja markkinointiviestintään, vaikka parantamisen varaa löytyi. Varsinkin osa nuoremmista miehistä koki, että heille ei ole sopivaa kurssitarjontaa. Markkinointiviestinnässä toivottiin myös miehiin vetoavaa ja iskevämpää tekstiä sekä kurssitiedotteiden jakamista miesten erilasiin työ- ja kokoon-tumispaikkoihin.

Asiasanat: elämäntilanne, elämismaailma, harrastukset, kansalaisopisto, markkinointiviestintä, opiskelu

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 VAPAA SIVISTYSTYÖ.....	7
2.1 Vapaan sivistystyön raamit.....	7
2.2 Vapaa sivistystyö osana aikuiskoulutusta.....	8
2.3 Taivalkosken kansalaisopisto	10
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	12
3.1 Tutkimuksen ongelmat ja lähtökohdat.....	12
3.2 Fenomenologinen tutkimusmenetelmä.....	13
3.3 Fenomenologisen tutkimuksen suhde omaan tutkimukseen.....	14
3.4 Tutkimusaineiston kerääminen	17
4 ELÄMISMAAILMA JA ELÄMÄNTILANNE.....	22
5 MIESTEN VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET.....	25
6 MIESTEN KOKEMUKSIA KANSALAIPOISTOSSA OPISKELUSTA JA OPISKELEMATTOMUUDESTA.....	29
6.1 Motivaatio.....	29
6.2 Opetuksen laatu.....	33
6.3 Opiskelun ilmapiiri	35
6.4 Miehillä sopiva opiskelutapa	37
6.5 Sosiaaliset suhteet.....	39
6.6 Miesten opiskelemattomuuden syyt kansalaisopistossa	43
6.7 Miehiä kiinnostavia kursseja	47
7 MARKKINOINTIVIESTINTÄ	50
7.1 Kansalaisopiston markkinointiviestintä.....	50
7.2 Kokemuksia markkinointiviestinnästä.....	51
7.3 Kokemuksia sähköisestä viestinnästä	54
7.4 Puskaradio.....	57
7.5 Miehillä tiedottaminen.....	58
8 YHTEENVETO	60
9 POHDINTA.....	68
LÄHTEET	70

LIITE	79
Liite 1. Kyselylomake.....	79

1 JOHDANTO

Valtakunnallisesti katsottuna naiset opiskelevat miehiä useammin vapaan sivistystyön oppilaitoksissa kuten kansalaisopistoissa. Vuonna 2012 vapaan sivistystyön opetukseen osallistujista naisia oli 72 prosenttia (Vapaa sivistystyö on merkittävä osa aikuiskoulutusta 2014) ja miehiä 28 prosenttia. Ero näkyy selvästi myös vapaaseen sivistystyöhön kuuluvassa Taivalkosken kansalaisopistossa, jossa miesopiskelijoita on yli puolet vähemmän kuin naisia. Heikkisen (2011, 53) mukaan vielä 1940-luvulla vapaan sivistysjärjestöjen opintotoiminnassa oli yhtä paljon naisia ja miehiä.

Tämän tutkimuksen kautta halutaan selvittää miesten kokemuksia Taivalkosken kansalaisopistossa opiskelusta ja valinnasta olla opiskelematta sekä miesten kokemuksia opiston markkinointiviestinnästä. Tavoitteena on kokemusten tulkinnan kautta tuottaa tietoa siitä, voidaanko Taivalkosken kansalaisopistossa reagoida miesten vähäisempään osallistumiseen opetuksessa.

Kiinnostukseni kansalaisopistossa opiskelua kohtaan johtuu siitä, että olen itse toiminut opettajana eri kansalaisopistoissa. Lopullisen aiheen työhöni sain Taivalkosken kansalaisopiston rehtorilta kysyessäni häneltä mielipidettä tutkimusaiheesta. Tutkimusaiheen valinnassa toteutuu myös eettinen ja yhteiskunnallinen kysymys, koska miesten vähäinen opiskelumäärä näkyy koko maan kansalaisopistoissa (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 25).

Tutkimuksen metodologiseksi lähtökohdaksi valitsin fenomenologisen tutkimusotteen. Tutkimuksen teoreettinen näkökulma perustuu tulkintaan ihmisen elämismaailmasta ja elämäntilanteesta.

Toisessa luvussa kuvailen vapaan sivistystyön lainsäädäntöä ja vapaaseen sivistystyöhön kuuluvaa aikuiskoulutusta. Loppuluvussa kuvailen kansalaisopistoa yleisellä tasolla ja Taivalkosken kansalaisopiston toimintaa tarkemmin.

Kolmannessa kappaleessa esittelen kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen toteuttamista, tutkimuksen lähtökohtia, tutkimuskysymyksiä sekä fenomenologista tutkimusmenetelmää ja sen suhdetta omaan tutkimukseen. Käyn läpi tutkimusprosessin vaiheet, kuten tutkimusaineiston keräämisen puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä sekä esittelen tutkimukseen osallistuneet henkilöt taustatietoineen.

Neljännessä luvussa käsittelen tutkimuksen kannalta tärkeitä elämämaailman ja elämäntilanteeseen liittyviä teoreettisia käsitteitä. Seuraavassa luvussa käy ilmi pohjois-suomalaisten miesten harrastukset ja vapaa-aika. Luku kuusi käsittelee haastateltavien miesten kokemuksia kansalaisopistossa opiskeluun liittyen kuten opiskelumotivaatiosta, sosiaalisista suhteista, kurssien ilmapiiristä ja opiskelemattomuudesta. Miehet tuovat vahvasti esille sen, miten mies haluaa opiskella, mielipiteitä opetuksesta ja miehiä kiinnostavista kursseista.

Yhden suuremman kokonaisuuden muodostaa luku seitsemän, jossa ilmenee miesten kokemuksia kansalaisopiston markkinointiviestinnästä, ja siitä miten kansalaisopiston pitäisi tiedottaa juuri miehille. Ennen pohdintaa esittelen tutkimuksen yhteenvedon, jossa on kehittämisehdotuksia Taivalkosken kansalaisopistolle.

2 VAPAA SIVISTYSTYÖ

2.1 Vapaan sivistystyön raamit

Vapaan sivistystyön lain pyrkimyksenä on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tasa-arvoa, yhteiskunnan eheyttä ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaa sivistystyön lain tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia, monipuolista kehittymistä sekä kestäväen kehityksen, kansanvaltaisuuden, kansainvälisyyden, moniarvoisuuden ja monikulttuurisuuden toteutumista. Opinnoissa korostuu omaehtoinen oppiminen, osallisuus ja yhteisöllisyys. (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, 2009.) Mannisen ja Luukanteleen (2008) tutkimuksessa päädyttiin siihen, että opiskelu vapaassa sivistystyössä kehittää aktiivisen kansalaisuuden taitoja sekä lisää kansainvälistymisen edellytyksiä, parantaa elämänlaatua ja oppimisvalmiuksia sekä lisää henkistä ja fyysistä hyvinvointia (mts. 54–55). Jokisen, Poikelan ja Sihvosen (2012) tutkimuksen mukaan vapaan sivistyshyödyn oletetaan tulevan ilmi yhteiskunnan että yksilön toiminnassa pidemmän aikavälin vaikutuksina, jotka edistävät demokratian ja yhteisöllisyyden toteuttamista. Opiskelijoille kertyy myös vapaassa sivistystyössä sosiaalista pääomaa, joka oppilaitoksissa tulkitaan ennen kaikkea yhteisöllisyyden kehittämiseksi. (mts. 79.)

Oppilaitokset toimivat paikallisten ja alueellisten sivistystarpeiden pohjalta ja vastaavat itsenäisesti toiminnasta ja sen kehittamisestä. (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, 2009.) Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalais-, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset kuten urheiluopistot (Vapaa sivistystyö 2015). Kansalais- ja kansanopistoissa tärkeimpänä nähdään perinteinen ihmisen persoonallisen kasvun tukeminen, kun vastaavasti opintokeskukset pitävät edelleen aktiivisen kansalaisuuden kehittämistä päätehtävänä (Jokinen, Poikela & Sihvonen 2012, 79).

Opinnot ovat harrastusmaisia ja yhteiskunnallisia opintoja. Opiskelu vaihtelee intensiivikursseista iltaopiskeluun sekä kokopäiväisiin lyhytkursseihin. Vapaassa sivistystyössä ei ole tutkintotavoitteita eikä sen sisältöjä säädellä lainsäädännössä. (Vapaa sivistystyö

2015.) Kansalaisopistojen toiminta on nykyisin vapaan sivistystyön laajin muoto (Heikkinen 2011, 52). Taloudellisen tilanteen ja yhteiskunnallisten muutosten aiheuttamat paineet luovat oppilaitoksille suuria haasteita nyt ja tulevaisuudessa (Jokinen, Poikela ja Sihvonen 2012, 79).

2.2 Vapaa sivistystyö osana aikuiskoulutusta

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestivät valtaosan tutkintoon johtamattomasta aikuiskoulutuksesta, jossa osallistujia oli runsaat 2,2 miljoonaa vuonna 2012 (Vapaa sivistystyö on merkittävä osa aikuiskoulutusta 2014). Vuonna 2013 vapaassa sivistystyössä miesopiskelijoita oli eniten Kainuussa, 40 prosenttia ja vastaavasti Pohjois-Pohjanmaalla 24 prosenttia (Oppilaitosten tutkintoon johtamaton koulutus 2013, 2015). Kainuussa miehet ovat aktiivisempia vapaan sivistystyön opiskelijoita kuin muualla maassa.

Heikkinen (2011) toteaa, että suomalaisen vapaan sivistystyön naisistuminen on tuonut rinnallaan kansalaiskasvatuksen merkityksen hiipumisen. Naisistuminen vapaassa sivistystyössä on osaltaan sopeuttanut maahanmuuttajanaisia ja heidän perheitään Suomeen, mutta suomalaisia miehiä elinikäisen oppimisen ilosanoma tavoittaa huonosti. Keskiluokan miehet näyttävät haistavan vallan tuoksun vertaisverkostoista, politiikan sekä hallinnon ja talouden päätöksentekopaikoilta. Miehet osallistuvat työhön ja ammatteihin suuntautuvaan koulutukseen (kuin kansalaiskasvatukseen) huomattavasti aktiivisemmin kuin naiset, vaikka naisten osuus on jatkuvassa kasvussa. (mts. 60–61.) Suomalaisia miehiä näyttää kiinnostavan opiskelu työhön ja ammattiin liittyen enemmän kuin naisia sekä toimiminen yhteiskunnan päätöksentekopaikoilla.

Vapaalla sivistystyöllä, ja erityisesti kansalaisopistojen koulutuspalveluilla on laajojen väestöpiirien suosio (Virta 2011, 168). Non-formaali (tutkintoon johtamaton koulutus) aikuiskoulutus korvaa osaltaan formaalin kouluopetuksen puutteita (Harju 2004, 79).

Suomen jokaisen kunnan alueella on vapaaseen sivistystyöhön kuuluva kansalaisopisto, joita on yhteensä 187 kappaletta. Yhtenä toiminnan pääperiaatteena on opetuksen tuominen lähelle ihmistä ja sitä varten opetus on yleensä hajautettu eri puolille kuntaa. Kuntalaiset voivat esittää toiveita kurssitarjontaan, joka elää myös yhteiskunnallisten muutosten myötä. (Kansalaisopistot pähkinänkuoressa 2015.) Kansalaisopistot ovat pääasiassa kunnan omistamia aikuisoppilaitoksia, osa opistoista on myös yksityisiä (Vapaa sivistystyö 2015). Kansalaisopistoissa opiskelumahdollisuus on kaikilla koulutuksesta, iästä ja sukupuolesta riippumatta (Vornanen, Pulli-Marjakangas, Junes-Kähkölä, Vilmunen, Rahkola, Anttila-Kämäräinen & Koivukangas 2014, 4). Varsinkin maaseutukunnissa kansalaisopistot eivät ole yksistään aikuisten opistoja, vaan kunnan kaikkia asukkaita palveleva kouluttaja ja harrastuskurssien järjestäjä. Kuitenkin vapaan sivistystyön järjestö antaa ihmisille mielikuvan vain aikuisoppilaitoksesta. Eräs haastateltava toi myös asian esille kansalaisopiston kurseista kuvainnollisesti: ”*Onko ikärajoitus, varmaan vanhemmille suunnattuja*” (Simo 21).

Opetuksen painopiste kansalaisopistoissa on erilaisissa kädentaidoissa, taideaineissa sekä kielissä, ne vastaavat myös suuresta osasta taiteen perusopetusta. Lisäksi ne tarjoavat avointa yliopisto-opetusta. (Vapaa sivistystyö 2015.) Kansalaisopiston kurssitarjontaan kuuluu myös kotitalous, liikunta, musiikki, tietotekniikka ja yhteiskunnalliset aiheet (Kansalaisopistot pähkinänkuoressa 2015).

Manninen ja Luukannel (2008) tuovat esiin tutkimuksessaan, että vapaan sivistystyön aikuisopiskelulla on merkittävä rooli elinikäisen oppimisen periaatteiden toteuttajana ja lisääjänä, sillä tuloksissa tulee vahvasti esille opiskeluhaluuden lisääntyminen sekä aikuiskoulutukseen osallistumista tukevan itseluottamuksen ja itsetunnon vahvistuminen. Huomattavaa on myös kansalaisyhteiskunnan kehitystä tukevan aktiivisen kansalaisuuden taitojen kehittyminen. Tutkimuksessa nousee erityisesti esiin kielitaidon ja kansainvälistymisvalmiuksien kehittyminen sekä mahdollisuus tutustua vieraisiin kulttuureihin, millä olettaa olevan suuri merkitys aikuisväestö pyrkiessä sopeutumaan globalisaation myötä lisääntyviin kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden haasteisiin. (mts. 67.)

Kansalaisopistoissa opiskelee enemmän opiskelijoita kuin missään toisessa suomalaisessa oppilaitosmuodossa. Opetustunteja on vuosittain yli 2 miljoonaa ja kursseilla opiskelee noin 650 000 opiskelijaa. Kursseille voi osallistua kuka tahansa aikaisemmasta koulutustaustasta ja iästä riippumatta. Kansalaisopistot ovat myös merkittäviä työllistäjiä. (Kansalaisopistot pähkinänkuoressa 2015.)

2.3 Taivalkosken kansalaisopisto

Taivalkosken kansalaisopisto on Taivalkosken kunnan omistama vapaan sivistystyön oppilaitos, joka sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla. Opettajan oppaan (2014) mukaan Koillismaan kansalaisopistojen (Taivalkoski, Posio, Kuusamo) toiminta-ajatuksena on elinikäisen oppimisen periaate. Kansalaisopistot tarjoavat harrastustoimintaa kaikenikäisille: ammattitaitoa kehittäviä kursseja, yleissivistävää koulutusta ja maksupalvelukoulutusta. Toiminnan tavoitteena on lisätä kuntalaisten osallistumista ja kannustaa kuntalaisia aktiiviseen itsensä kehittämiseen. Opistot edistävät yhteistyöllä ja omalla toiminnalla paikkakuntien kehittymistä ja koko seutukunnan asukkaiden hyvinvointia. (Opettajan opas 2014.)

Taivalkosken kansalaisopistossa voi opiskella esimerkiksi historiaa, liikuntaa, kieliä, kuvataiteita, kädentaitoja, musiikkia, teatteria, tanssia, tietotekniikkaa ja sanataidetta. Opisto järjestää kurssien lisäksi muun muassa konsertteja, matkoja ja näyttelyitä. (Koivukangas 2014.) Opistokatalookin (2014) mukaan Taivalkosken kansalaisopisto järjestää myös tilauskursseja tarpeeseen yhdistyksille, yrityksille ja työyhteisöille. Opistolta voi tilata esimerkiksi ATK-, liikunta- ja kielikursseja sekä ensiapukoulutusta työyhteisön toiminnan kehittämiseksi. Kurssit on mahdollista järjestää asiakkaalle sopivassa ympäristössä ja sopivaan ajankohtaan. (Opistokatalooki 2014–2015.) Taivalkosken kansalaisopistossa ei ole tällä hetkellä avointa yliopisto-opetusta vain suurimmaksi osaksi harrastusopetusta.

Taivalkosken kansalaisopiston kursseilla vuonna 2014 opiskeli miehiä 258 ja naisia 632 (Koivukangas 2015a). ”Aikuisista” miehistä innokkaimmin opiskelivat 56–60-vuotiat,

24 opiskelijaa. Nuoria miehiä 16–20-vuotiaita opiskeli kansalaisopistossa vuonna 2014 15 kappaletta, joka oli edellisestä vuodesta laskenut kymmenellä opiskelijalla. Opiskelijamäärä oli puolestaan lisääntynyt 21–25-vuotiaiden keskuudessa kolmesta viiteen opiskelijaan. Samaisena vuonna alle 16-vuotiaita poikia opiskeli opistossa 60 kappaletta. Taivalkosken kansalaisopisto ei ole yksistään aikuisten opisto, kun ottaa huomioon, että suurin miespuolisten opiskelijoiden ikäluokka oli vuonna 2014 6–10-vuotiaan pojat, joita oli 45 kappaletta.

Taulukko 1. Taivalkosken kansalaisopiston miesopiskelijamäärät (Koivukangas, 2015a).

Miehet ikäryhmittäin (kalenterivuosi)																				
Vuosi	0-5	6-0	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85 v	86-90	Yli 90	Ei tied.
2008	3	0	104	34	8	5	7	6	12	26	23	23	14	18	5	0	2	0	1	60
2009	5	0	106	16	3	5	5	5	14	22	19	19	15	19	11	4	0	0	0	61
2010	9	27	60	22	2	6	4	7	9	21	17	13	14	16	12	8	4	1	0	52
2011	13	22	56	29	3	7	7	8	12	24	19	14	19	19	12	8	6	1	2	26
2012	9	23	33	17	5	9	5	13	11	16	19	15	19	12	15	7	5	0	2	12
2013	10	20	30	25	1	7	5	12	12	14	18	22	19	12	15	10	1	4	2	9
2014	9	45	35	15	5	8	6	6	10	16	9	24	19	12	22	7	5	3	1	1

Taivalkoskella asui miehiä vuoden 2012 viimeisenä päivänä 2299 ja naisia 2014, kuitenkin naisten osuus kansalaisopiston opiskelussa on suurempi. Kunnan väestörakenne on vielä huomattavan tasapainoinen, mutta tulevaisuudessa vanhojen ikäluokkien osuus tulee kasvamaan ja nuorten vähenemään. (Taivalkosken kunta 2013, 3–4.) Oletettavaa on, että kansalaisopiston opiskelijamäärä lisääntyy iäkkäimmissä ikäluokissa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen ongelmat ja lähtökohdat

Tutkimuksen kautta halutaan selvittää miesten kokemuksia Taivalkosken kansalaisopistossa opiskelusta ja valinnasta olla opiskelematta sekä opiston markkinointiviestinnästä. Tavoitteena on näiden kokemusten kautta tuottaa tietoa siitä, voidaanko Taivalkosken kansalaisopistossa reagoida miesten vähäisempään osallistumiseen opetuksessa. Tutkimuksen teoreettinen näkökulma perustuu tulkintaan ihmisen elämismaailmasta ja elämäntilanteesta.

Tutkielmassani pyrin siis vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Miten miehet kokevat opiskelun Taivalkosken kansalaisopistossa?

Miten miehet kokevat Taivalkosken kansalaisopiston markkinointiviestinnän?

Tarkentavat alakysymykset ovat:

Mitä miehet kertovat opiskelusta?

Mitä miehet kertovat valinnastaan olla opiskelematta?

Miten kansalaisopiston olisi hyvä tiedottaa miehille?

Lähtöajatuksena oli etsiä vastauksia kysymyksiin kymmeneltä taivalkoskelaiselta mieheltä, viideltä henkilöltä Taivalkosken kansalaisopiston kursseilla opiskelevalta ja viideltä, jotka eivät opiskele kansalaisopiston kursseilla, näin saisin näkemystä opiskelevilta ja myös niiltä, jotka eivät ole opiskelleet kursseilla. Haastateltavaksi miesjoukoksi muodostui kuitenkin kolme opiskelevaa, viisi aikaisemmin opiskellutta ja kaksi, jotka eivät olleet koskaan opiskelleet Taivalkosken kansalaisopistossa.

Päädyin laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen, koska halusin haastateltavilta miehiltä kokemuksia kansalaisopistossa opiskelusta ja siitä, miksi he eivät opiskele tai eivät ole koskaan opiskelleet Taivalkosken kansalaisopistossa. Toinen tutkimuskysymys koski miesten kokemuksia opiston markkinointiviestinnästä. On aiheellista käyttää ensi-

sijaisesti laadullista tutkimusmenetelmää, kun tutkija haluaa tietää, miten ihminen jäsentää arkielämänsä kokemuksen tasolla ja miten hän suhtautuu ympärillä olevaan todellisuuteen (Varto 1992, 14). Kananen (2010, 41) tuo esiin, että laadullista tutkimusotetta käytetään, jos halutaan saada ilmiöstä syvällistä näkemystä. Samalla, kun tein haastattelukysymyksiä tutustuin myös erilaisiin tutkimusmenetelmiin, ja metodologiseksi lähtökohdakseni valitsin fenomenologisen tutkimustavan, koska tutkin miesten kokemuksia opiskelusta Taivalkosken kansalaisopistossa. Fenomenologisen analyysin päämääränä on ymmärtää henkilön kokemusta ja tämän takia hän voi parhaansa mukaan päättää, miten hankkii empirisen tutkimusaineiston (Perttula 2008, 138–139).

3.2 Fenomenologinen tutkimusmenetelmä

Judén-Tupakan (2000) mukaan fenomenologinen tutkimusmenetelmä sopii tutkimusmenetelmäksi sellaisten asioiden tutkimiseen, joista saatavana oleva tieto on esioletusten värittämää tai ”hiljaista tietoa” (Judén-Tupakka 2007, 65). Fenomenologisessa tutkimuksessa Kakkorin ja Huttusen (2011, 1) mukaan painotetaan kokemuksen analysointia ja ymmärtämistä. Fenomenologisen tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kokemuksen lisäksi merkitykset ja yhteisöllisyys. Tutkimuksessa nousee esiin ymmärtämisen lisäksi tulkinta. (Laine 2007, 28; Judén-Tupakka 2007, 64.) Kokemuksena kansalaisopistossa opiskelu tai olla opiskelematta merkitsee haastateltaville jotakin. Miesten esiin tuomasta ”hiljaisesta tiedosta” ja kokemuksista etsin, pyrin ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkijana merkityksiä kansalaisopistossa opiskelusta ja opiskelemattomuudesta.

Perttulan (2008) mielestä kokemuksen tutkimuksen tieteellinen lähtökohta on objektiivisuus kohteessa. Miten hyvin tutkittava asia löydetään sellaisenaan kuin se tutkimuskysymysten kannalta on todellisuudessa olemassa. Tieteellisyys on tutkijan ajattelun taidossa sekä taitona toteuttaa tutkimus ajattelemisen kanssa johdonmukaisesti. Vaikka tavoitellaan objektiivisuutta, on tutkija silti subjekti ja ymmärrys tutkimuskohteesta perustuvat hänen tietoisuudelleen. (mts. 136, 139.) Fenomenologinen analysointi ja kuvaus voi tapahtua tutkimusprosessin aikana muodostuneiden kokemusten avulla tai

kokemuksen muodostaminen haastateltavien kokemustensa kautta tai tarkastelemalla muiden ihmisten ymmärrystä (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola & Himberg 2015, 15).

Kokemus ymmärretään hyvin väljästi ”ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteen”, siihen maailmaan, jossa hän elää (Laine 2007, 29). Todellisuus on olemassa ihmisten ajatuksissa ja heidän tuottamissa merkityksissä (Judén-Tupakka 2007, 64). Kokemukset ovat haastateltaville todellisuutta siinä elämisaailmassa, missä elävät. Fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään neutraalisuuteen, jossa kuvattavat kokemukset ovat tutkimustilanteen ulkopuolella, omassa arjessa.

Toisen kokemuksen ymmärtäminen ei ole helppoa arkielämässä kuin ei tutkimustyössäkään. Tutkijan ymmärtäessä fenomenologisen metodin avulla jotain olennaista toisen henkilön kokemusaailmasta ja tutkittavasta ilmiöstä, jotain jää myös pimentoon. (Lehtomaa 2008, 192.) Himangan (2010) mukaan koettu on olemassa vain koettuna kokijan kokemuksen esille tuomalla tavalla (Marttila 2012, 228).

3.3 Fenomenologisen tutkimuksen suhde omaan tutkimukseen

Fenomenologisen tutkimuksen ensimmäisellä tasolla laaditaan ilmiöstä huolellinen kuvaus ja asetetaan ääriiviivat (Crotty 1996, 159). Rajaan aiheen ja kuvaan ilmiötä puhtaasti haastateltavien kautta. Ensimmäisessä vaiheessa laaditaan myös esiymmärryksestä vapauttava kuvaus (Crotty 1996, 19; Judén-Tupakka 2007, 73). Tutkijana minun on hyvä tiedostaa ennako-oletukset, jotta pystyisin mahdollisimman hyvin kyseenalaistamaan ja vapautumaan oletuksista.

Toisella tutkimuksen tasolla siirretään syrjään kaikki esioletukset ja havaitaan joitain uutta (Crotty 1996, 158). Tutkimuksen suurin vaikeus on suorittaa tutkimus esioletuksista vapaasti, mutta samalla huomioida tieteellisesti pätevä menetelmällinen lähestymistapa. Kyse on intuitiivisesta kokemisesta, jossa ymmärtäminen ja kokemus liittyvät toisiinsa. (Judén-Tupakka 2007, 76, 84.) Laineen (2007) mukaan esituttuus on merki-

tysten ymmärtämisen edellytys, koska emme voi ymmärtää sellaista elämänmuotoa, jossa ei ole meille lainkaan tuttuja asioita. Esituttuuden takia tutkimuksen tavoite voi olla, että yritetään tehdä ”jo tunnettu tiedetyksi” eli nostetaan näkyväksi ja tietoiseksi se, minkä tottumus on häivyttänyt itsestään selväksi ja huomaamattomaksi, tai toisaalta mikä koettu, mutta ei tietoisesti ajateltu. Esimerkiksi toiminnan tarkoituksellinen ”kehittäminen edellyttää olemassa olevien toimintatapojen merkityskehityksen ymmärtämistä.” (mts. 33, 45.) Vaikka tutkimuksen yksi tavoite on nostaa ”tunnettu tiedetyksi”, metodi on kuitenkin silloin huono, jos se ei anna aineistolle yllätysmahdollisuutta (Alasuutari 2011, 82). Pyrin tarkastelemaan litteroituja tekstejä ennakkoluulottomasti ja aineistosta itsestään nousevien teemojen kautta, koska ”hiljainen tieto” voi nousta haastateltavien henkilökohtaisissa kokemuksissa tutkimuksen kannalta ennakoimattomaksi uudeksi tiedoksi, joka on mahdollista pukea sanoiksi tutkimukseen.

Ennen haastatteluja ja analyysin aloittamista minulla oli työni ja kirjallisuuden kautta kuva kansalaisopistossa opiskelusta, joten minulla oli jo tietty käsitys siitä, mitä ulottuvuuksia ja kysymyksenasetteluja aiheeseen liittyy. Eskolan (1998) mukaan puhdasta aineistolähtöistä analyysia voidaan epäillä, jos tutkijalla on tiettyjä etukäteisolettamuksia tai -tietoja tutkittavasta kohteesta. Voidaan myös hyvin kysyä, mitä aineistosta etsitään, jos siihen ei sovi ottaa minkäänlaista näkökulmaa. (mts. 153.) Teorialähtöisessä sisällönanalyyysissa aineistoa lähestytään puolestaan vähemmän tai enemmän teoreettisesti perustellusta näkökulmasta, jolloin aineistoa pidetään jo etukäteen esityksenä jostakin, tarkastellen sitä juuri tietystä näkökulmasta (Eskola 1998, 153). Miesten kokemusten tulkinnessa pyrin käyttämään tieteellisesti pätevää metodista systemaattisuutta, mutta toisaalta haastan oman ajattelun ja alitajunnan tulkintaan katsomalla uusin silmin asioita miesten kokemusten kautta, ja parhaassa tapauksessa havaitsen jotain uutta erilaista. Oma analyysini tapahtui jossain aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin välimaastossa, koska en tarkastele aineistoja lähtökohtaisesti tietyn teorian kautta, mutta minulla on tiettyjä etukäteisolettamuksia tai -tietoja tutkittavasta kohteesta.

Kolmannessa tutkimuksen asteessa kerrotaan se, mitä olemme saaneet tietää ilmiöstä välittömän kokemuksen kautta (Crotty 1996, 159; Judén-Tupakka 2007, 77). Spiegelbergin (1984, 699) mukaan kuvataan myös ilmiön suhteet ja yhteydet, jotka esiintyvät

ilmiön yhteydessä. Kuvaan ilmiötä tutkijan kielellä kuten, mitä olen saanut tietää tutkimusaineistosta oman välittömän intuitiivisen kokemuksen kautta. Analysoin myös kokonaisuutta eri elementtien avulla, jotka esiintyvät ilmiön yhteydessä, kuten elämaailma ja elämäntilanne.

Neljännessä tutkimuksen vaiheessa tarkastellaan kolmannen tason aikana saatuja ilmiöitä ja olemuksia fenomenologisen teorian kautta sekä selvitetään olemuksen koettu todenperäisyys ja validius (Judén-Tupakka 2007, 78). Kysymme itseltämme onko se, mitä olemme kuvanneet, peräisin omista kokemuksistamme, jos ei ole, se on hylättävä (Crotty 1996, 159, 168). Tulkitsen ymmärryksen kautta haastattelusta syntyneitä miesten kokemuksia Taivalkosken kansalaisopistosta. Vertaan kokemuksia aikaisempiin tutkimuksiin ja alan kirjallisuuteen, oman tutkimuksen luotettavuuden selvittämiseksi (ks. Hirsjärvi ym. 2007, 228). Luotettavuutta ei voi tarkastella kokonaan aikaisempien tutkimusten ja alan kirjallisuuden kautta, jos tutkimuksesta löytyy kokonaan uutta tietoa. Myöskään toisen henkilökohtaista yksilöllistä kokemusta ei voi koskaan kokonaan kyseenalaistaa luotettavuuden kannalta.

Fenomenologisen tutkimuksen viidennellä tasolla tarkastetaan vastaako ilmiö ja sen olemus toisiaan (Crotty 1996, 168). Teoreettista ymmärrystä ilmiölle ja sen syvää olemusta ei pystytä aina saavuttamaan tutkimuksessa. Tarkastelua voi kuitenkin rikastuttaa laajemmin aineistolla ja osoittaa sen yhteyttä tutkimuksiin sekä keskustella muun tutkimuksen kanssa. (Judén-Tupakka 2007, 81.) Tutkimuksessa pyrin selvittämään syvällisen ilmiön olemuksen ja teoreettisen ymmärryksen haastateltavien kokemuksista, jos tätä en pysty saavuttamaan, voi tutkimusaineistolla keskustella ja osoittaa yhteyttä aikaisemman tutkimusaineiston kanssa. Kanasen (2012, 174) mukaan kahden tutkijan samaan päätyvä lopputulos lisää tutkimuksen luotettavuutta. Keskustellessa muun tutkimuksen kanssa pyrin samalla myös hyvään tieteelliseen käytäntöön antamalla toisten tekemille töille arvon huolellisella lähdeviittauksella (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 133; ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6).

Kuudennella tasolla tapahtuva reduktio synnyttää fenomenologisen ilmiön ja sen olemuksen eron välisen selvityksen perusteella syntyneestä ilmiöstä uuden aidon tiedosta-

van ymmärtämisen, analyysin ja kuvauksen (Judén-Tupakka 2007, 83; Spiegelberg 1984, 709). Teoriakirjallisuuden, haastatteluaineiston, tutkimusmetodin ja oman ajattelun kautta esiymmärrys syvenee uudeksi tiedostetummaksi ymmärrykseksi ja kuvaukseksi.

Seitsemännessä tasossa siirrytään syvämerkityksien ymmärtämiseen ja tulkintaan, joka voi sisältää ”hiljaista tietoa”, tiedostamatonta tietoa tai tietoa, joka on pelkästään harvojen tavoitettavissa ja tulkittavissa (Judén-Tupakka 2007, 84). Pyrin ymmärtämään ja tulkitsemaan haastatteluaineistosta sellaisia asioita, joita ei ole selvästi ilmaistu, vaan ne voivat olla piilomerkituksinä. Ilmiöiden tulkinnan apuna käytän oman ajattelun lisäksi teoreettista ja metodologista aineistoa.

3.4 Tutkimusaineiston kerääminen

Aineistokeruumenetelmänä päätin käyttää puolistrukturoitua lomakehaastattelua. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa halutaan tietoa juuri tietyistä asioista. (Menetelmäopetuksen tietovaranto 2013.) Puolistrukturoitua haastattelua voidaan nimittää myös teemahaastatteluksi (Metsämuuronen 2009, 247; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Henkilökohtainen haastattelu sopii tilanteisiin, kun haastateltavien odotetaan tuovan esiin itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Ennen haastattelukysymysten tekoa tutustuin aiheeseen teoria ja aihetta käsittelevien aikaisempien tutkimusten kautta, jotka auttoivat omien haastattelukysymysten teossa. Haastattelukysymykset tehtyäni katsoin kysymykset läpi Taivalkosken kansalaisopiston rehtorin kanssa, ja lisäsin siihen muutaman kysymyksen rehtorin näkemyksen mukaan. Tutkimuksen laatua voidaan tavoitella sillä, että tehdään hyvä haastattelurunko (Hirsjärvi & Hurme 2001, 184).

Haastateltavat miehet kokosin omien tuttavien ja kansalaisopiston rehtorin antamien vihjeiden mukaan. Tavoitteena oli, että haastateltavat edustaisivat mahdollisimman erilaisia ikä- ja ammattiryhmiä. Alkuperäisenä tavoitteena oli löytää viisi Taivalkosken kansalaisopistossa opiskelevaa miestä ja viisi miestä, jotka eivät ole koskaan opiskelleet

opistossa. Vaikeinta oli kuitenkin löytää sellaisia miespuolisia henkilöitä, jotka eivät olleet koskaan opiskelleet kansalaisopistossa, eikä heitä löytynyt viittä. Haastatteluun osallistui kaksi, jotka eivät koskaan olleet osallistuneet Taivalkosken kansalaisopiston opetukseen, viisi sellaista jotka ovat opiskelleet aikaisemmin eripituisia jaksoja. Loput kolme vastaajaa opiskelivat säännöllisesti opistossa. Koin kuitenkin, että haastatteluaineistosta tuli monipuolisempi, kun haastateltavilla oli eripituisia oppimiskokemuksia kansalaisopistossa. Vastaajien ikä oli 19–75-vuotta.

Otin edeltä käsin yhteyttä vastaajiksi suunniteltuihin henkilöihin puhelimitse, sähköpostitse tai satunnaisesti tavattaessa. Yhteyttä ottaessani kysyin haluavatko tulla haastateltaviksi Lapin yliopistoon tekeillä olevan kasvatustieteen pro gradu -tutkielmani aineistoon, joka liittyy kansalaisopistossa opiskeluun ja opiston markkinointiviestintään. Tutkittavien eettiseen suojaan kuuluu, että osallistuja tietää mistä tutkimuksessa on kyse (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Haastattelupyyntöihin suhtauduttiin positiivisesti, eikä kukaan haastatteluun kysytyistä kieltäytynyt haastattelusta. Hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti ihmisellä on mahdollisuus päättää haluaako hän osallistua tutkimukseen (Hirsjärvi ym. 2007, 25).

Ennen haastattelua lähetin haastattelulomakkeen (liite 1) vastaajille sähköpostissa tai vein postilaatikkoon, jotta haastateltavat saivat tutustua etukäteen haastattelukysymyksiin. On perusteltua antaa aiheet tai haastattelukysymykset haastateltaville etukäteen, jotta saadaan mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Muutaman päivän kuluttua, kun haastateltavat olivat saaneet kysymyslomakkeen, soitin heille ja sovimme haastattelupaikan ja ajan. Pyrimme haastateltavan kanssa sopimaan mahdollisimman rauhallisen paikan haastatteluun, jossa oli mahdollisimman vähän ulkoisia häiriötekijöitä. Haastattelut tapahtuivat kansalaisopiston tiloissa, haasteltavien kodissa, omassa kodissani, henkilöiden työpaikoilla ja yhteisöjen toimitiloissa.

Lähetäessäni haastattelulomakkeet olin haastateltaville painottanut, ettei haastattelulomaketta tarvitse täyttää, mutta osa oli halunnut kirjoittaa lomakkeeseen jotakin ylösmuistaakseen asiat paremmin haastattelutilanteessa. Haastateltavat allekirjoittivat haastattelutilanteessa tutkimussopimuksen, jossa sain luvan käyttää haastatteluaineistoa tut-

kimuksessani, samalla lupasin käsitellä aineistoa luottamuksellisesti ja säilyttää tutkittavan anonymiteetin. Ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa tärkeinä eettisinä periaatteina on muun muassa luottamuksellisuus, yksityisyys ja sen seuraukset (Hirsjärvi & Hurme 2001, 20). Haastattelutilanteesta pyrin saamaan mahdollisimman keskusteluomaisen ja avoimen, jossa haastateltavat saattoivat esittää vapaasti ajatuksia, mielipiteitä ja kokemuksia aiheesta (ks. Laine 2007, 37; ks. Vilka 2007, 113). Fenomenologisen tutkimusaineiston laatu on se, miten todenmukaisesti tutkimukseen osallistuvat ilmaisevat kokemuksia ja jotka merkityksellistävät tutkijan aihetta (Perttula 2008, 142).

Ennen haastattelua tein koehaastattelun miespuoliselle tuttavalleni, jota ei ollut valittu tutkimusjoukkoon. Koehaastattelussa arvioin kysymysten selkeyttä, yksiselitteisyyttä ja käytettyä haastattelu-aikaa (ks. Vilka 2007, 88). Koehaastattelussa sain varmuutta haastattelutilanteeseen, kysymysten järjestykseen, nauhoittamiseen sekä tuntuivatko haastattelukysymykset oleellisilta.

Haastattelutilanteessa esitin kaikille haastateltaville samat tai likipitään samat kysymykset lähes samassa järjestyksessä. Haastattelussa tein myös tarkentavia lisäkysymyksiä tarvittaessa (ks. Empiirisen tutkimuksen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä 2015). Hirsjärvi ym. (2007) näkevät, että haastateltava voi tuoda aiheesta enemmän esille kuin tutkija pystyy ennakoimaan. Haastateltavilta on mahdollisuus saada myös syventävää tietoa ja pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille. Haastattelun kielteisenä puolelta voidaan puolestaan pitää sitä, että haastateltavat saattavat antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (mts. 200–201.) Yhden henkilön haastattelu kesti keksimääriin puoli tuntia ja ne tapahtuivat maaliskuussa 2015. Myöhemmässä vaiheessa kysyin osalta haastateltavilta henkilöiltä vielä heidän koulutustaan ja haastattelun äänitteessä epäselväksi jääneitä asioita soittamalla, tekstiviestillä tai sähköpostilla.

Nauhoitin kyseiset haastattelut ja litteroin ne tekstimuotoon. Litteroinnin tein sanastana, vaikka kaikki asiat eivät litterointihetkellä tuntuneet kovin merkityksellisiltä. Litterointi kannattaa tehdä mahdollisimman kattavasti, eikä puheesta kannata jättää litteroimatta kohtia (Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely 2015). Haastatteluaineiston huolellinen ja kattava litterointi parantaa tutkimuksen laatua (Kuula & Tiitinen 2011, 451). Litterointia tuli 1,5 rivivälillä tiivistikirjoitettuna 25 sivua.

Halusin tuoda esiin pro gradussani mahdollisimman aitona haastateltavien kommentit, joten niissä näkyy puhekielelliset ilmaisut ja paikallinen Koillismaan murre. Kielenhuollon tiedotuslehden mukaan murteen kirjoittamisessa ei ole normeja (Sarvas 1998). Kirjoitettu puhekieli on puhekielen yksi muoto, ei siis kirjakieltä tai virheellistä kirjakieltä (Leander 2008, 12). On osaksi tulkintakysymys, miten murre sanat ja puhekieli kirjoitetaan, koska niistä ei ole normeja ja ohjeistusta. Alasuutarin (2011, 295) mielestä suorat sitaatit ovat usein kielellisesti kiinnostavampia ja elävämpiä kuin tieteen kieli, mutta jos niitä on liikaa tai ne ovat liian pitkiä, lukija hyppää kokonaan niiden yli. Pyrin siis lyhyisiin, täsmällisiin ja informatiivisiin lainauksiin.

Aluksi pelkistin aineiston niin, että käytin apuna tutkimuskysymyksiä, joilla etsin audiokirjoitetusta aineistosta niitä kuvaavia ilmaisuja (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Ylimpänä olivat esittämäni kysymykset haastateltaville, jonka alle kokosin sitä kysymystä koskevat teemat kaikilta haastateltavilta. Pääteemojen muodostamisessa auttoi myös osaksi aiemmin tehty ajatuskartta.

Litteroinnin jälkeen oikeiden henkilönimien tilalle vaihdoin peitenimet, koska halusin säilyttää mahdollisimman pitkälle haastateltavien tunnistamattomuuden. Tutkimuksen eettisyyttä on vastaajien suojaan liittyvät kysymykset (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Lopuksi kokosin haastateltavista dataluettelon, jossa näkyvät haastateltavien tiedot.

Taulukko 2: Haastateltavien taustatiedot

Nimi	Ikä	Ammatti	Elämäntilanne	Koulutus	Opiskelua kansalaisopistossa
Pekka	75	Veturinkuljettaja	Eläkeläinen	Veturinlämmittäjä/ Veturinkuljettajakurssi	Opiskelee/ATK ja englanti
Petri	72	Taksiautoilija	Eläkeläinen	Kansakoulu	Opiskelee/Tiffany-lasityöt ja lasinsulatus
Herkko	58	Lehtori	Työssä opettajana	Lehtori/Liikenneopettaja	On opiskellut/ Kasvatustieteitä, kieliä ja puutöitä
Mika	57	Konttorinjohtaja	Sapattivapaalla	Ylioppilasmerkonomi	On opiskellut neljä tuntia/Sisällöntuotanto verkkoympäristöön
Aki	49	Levyseppä	Työssä konepajalla	Autoasentaja	On opiskellut kolme tuntia/ Huonekalujen entisöinti
Marko	31	Rahoitusneuvottelija	Työssä pankissa/ tutkinto-opiskelija	Tradenomi	Opiskelee/ Kuntonyrkeily, paritanssi ja Latin hot
Simo	21	Talonrakentaja	Työssä sahateollisuudessa	Talonrakentaja	Ei opiskelua
Matias	20	Teräsrakennusasentaja /hitsaaja	Työtön	Levyseppähitsaaja	Ei opiskelua
Samuli	19	Opiskelija	Opiskelee	Lukiassa	On opiskellut/Kitaran-, rumpujen- ja pianonsoittoa
Kyösti	19	Opiskelija	Opiskelee	Lukiassa	On opiskellut/Pianonsoittoa

Teemat

Haastattelujen ja teoreettisen taustatiedon kautta muodostin seuraava tutkimuksen teemat:

- 1) miesten kokemukset kansalaisopistossa opiskelusta ja opiskelemattomuudesta
- 2) miesten vapaa-aika ja harrastukset
- 3) mies ja markkinointiviestintä.

Näin sain muodostettua alustavan teemoittelun, minkä jälkeen ryhdyin kirjoittamaan auki eri aihealueita vuoropuheluna haastatteluaineiston, teorian ja oman tulkinnan kautta.

4 ELÄMISMAAILMA JA ELÄMÄNTILANNE

Edmund Husserlin kehittämässä fenomenologiassa keskeisenä teemana voidaan pitää elämismaailmaa (ks. Niskanen 2008, 103). Varton (1992a) mukaan ihmisen maailmaa ja ihmistä voidaan yhdessä tarkastella elämismaailmana. Elämismaailma on kokonaisuus, joka muotoutuu merkityksistä ja yksilön kokemustodellisuudesta, joka on koko ajan valmiina ja läsnä, mutta samanaikaisesti muuttuvana ja muutettavana. Merkitykset syntyvät ihmisen kautta. (mts. 24). Elämismaailma tarkoittaa ihmisen tapaa kokea ympäröivä maailma ja tyypillisyydet luonnollisina itsestään selvinä asioina (Ulvinen 2012, 58). Luonnollinen elämismaailma muodostuu luonnontapahtumista (Varto 1992a, 24). Elämismaailma on vain pieneltä osin ihmisen luomaa ja hän tulee aina enemmän tai vähemmän valmiiseen maailmaan (Töttö 1982, 132). Elämismaailman luonnontapahtumia ja luontoa ovat Taivalkoskella esimerkiksi kylmät ja lumiset talvet, joihin ihminen ei voi suoranaisesti vaikuttaa.

Husserl piti elämismaailmaa filosofisella asteella puhtaan kokemuksen maailmana sekä arkikokemuksen ja empiiristen tieteiden tasolla kulttuurisena perinteiden värittämänä maailmana (Niskanen 2008, 103). Elämme arkielämää maailmassa, joka on tuttu käytänteiden perusteella ja missä toiminnan tulkinta tapahtuu kokemuksen valossa (Töttö 1982, 132). Elämänpiirin ja kasvatuksen kautta omaksutaan tietyt arvostukset ja tavat, jotka määrittävät olemassaolomme ja luovat yhteisöjä, joihin kuulumme tai emme kuulu (Nikkola, Rautiainen, Moilanen, Räihä & Löppönen 2013, 151). Elämänpiirin ja kasvatuksen kautta omaksutut arkielämässä tarvittavat arvot ja toimintamallit ovat paljolti perintönä edellisiltä sukupolvilta. Näin haastateltavien suhtautuminen opiskeluun voi olla kulttuurisidonnaista ja yhteisöistä heijastuvaa. Yhteiskunta on myös jatkuvassa yhteydessä yksilöiden elämismaailmaan muun muassa politiikan, instituutioiden sekä lakien ja asetusten kautta.

Arkielämä tapahtuu maailmassa, missä elämismaailma muodostuu arkipäivän elämänkokemuksista (Töttö 1982, 132). Arkipäiväisiä elämismaailman tekijöitä ovat muun muassa asumismuoto, asuuko maaseudulla tai taajamassa. Asumismuoto vaikuttaa esi-

merkiksi asuntojen lämmittämiseen, polttopuiden hankintaan sekä lumenluontiin. Haastateltavien arkipäivän elämismaailmaa ovat myös perhe, lapset tai sosiaaliset suhteet sekä koulutus- ja harrastusmahdollisuudet. Nämä edellä mainitut asiat voivat vaikuttaa puolestaan harrastuksiin, vapaa-aikaan sekä ajankäyttöön ja sitä kautta opiskeluun myös kansalaisopistossa, koska arkipäivän rutiinit ja asiat täyttävät jo heidän elämismaailmansa. Niin kuin eräs haastateltava totesi lähtemisestä kansalaisopiston opiskelijaksi: ”...kun tuntuu, että on muutakin hommaa niin, ei ole saanut aikaiseksi” (Aki 49). Osaltaan ihminen pystyy myös vaikuttamaan oman arkipäivän elämismaailmaan omilla valinnoillaan. Opetuksessa elämismaailmaa ei nähdä annettuna itsestänselvyytenä vaan oppijan omana kokemuksena (Nikkola ym. 2013, 146).

Perttulan (2008) mukaan fenomenologisen tutkimuksen kannalta tärkeää on intuitiivinen ja tunteva suhde elämäntilanteeseen, enneminkin kuin sen uskova ja tiedollinen ymmärtäminen. Fenomenologiassa otetaan huomioon ihmisen luonnollinen asenne arkipäiväsenä tapana kokea elämäntilanne. Elämäntilanteen yhtenäisyyden ja yksilöllisyyden vuoksi tutkitaan kokemuksia tämänhetkisestä elämäntilanteesta, elämäkulusta ja tulevaisuudesta. (mts.138–139.) Erilaisia elämäntilanteita ovat esimerkiksi eläkkeelle jääminen, työttömyys, työuupumus, sairastuminen, muutto tai taloudelliset vaikeudet, jotka voivat olla hyvinkin psyykkisesti kuluttavia tai traumaattisia tapahtumia (Huttunen 2014). Ihmisten tarpeet muuttuvat elämäntilanteen ja ympäröivän yhteiskunnan muutosten mukana. Haastateltavien elämäntilanne koostuu erilaisista tekijöistä ja he ovat erilaisissa elämäntilanteissa: osa on eläkkeellä, osa opiskelijoita, osa työelämässä, osa työttömänä tai sapattivapaalla, osa perheellisiä tai perheettömiä. Muuttuvat elämäntilanteet asettavat arkielämään erilaisia rajoitteita, haasteita ja mahdollisuuksia. Eläkkeelle jäänti oli Pekalle uusi elämäntilanne, joka mahdollisti hänelle uuden harrastuksen aloittamisen lisääntyneen vapaa ajan myötä kansalaisopistossa.

Katselin aina kurssiohjelmaa ja päätin, että kun tulee aika. ... Minulla oli sellainen mielikuva, kun oli ajohommassa, että kun minä tästä selviän, minä rupian nypläämään, mutta tämä alkoi täällä pyörimään. (Pekka 75)

Sapattivapaa ja muutto voidaan nähdä Mikan elämäntilanteeseen vaikuttavana tekijänä, joka on mahdollistanut opiskelun. Herkon elämäntilanteeseen kuuluu puolestaan iltatyö ja oma jaksaminen, jotka rajoittavat opiskelua.

No, se johtuu siitä, että periaatteessa minä olen vasta nyt alkuvuodesta Taivalkosken asukas, kirjat siirtänyt tänne Oulusta. Ei oo kyllä kerennyt moisia ajatella. (Mika 57)

Sehän motivois, jos olisi aikaa, mutta tahtoo olla että, kun on iltatöitä, ei kehtaa. (Herkko 58)

Useat kansalaisopiston kurssit ovat iltapainotteisia, jolloin ajankohta ei sovi iltatyötä tekeville. Myös hyvin raskas työ voi vaikuttaa opiskeluinnokkuteen, kun ei jaksaa harrastaa työn ja arkielämän pakollisten asioiden lisäksi. Kivirannan tutkimuksen (1998, 67) mukaan aktiivisessa työiässä olevilla miehillä ei ole yksinkertaisesti energiaa ja aikaa osallistua työkiireiden, muiden harrastusten ja perheen takia opintoihin. Työterveyslaitoksen tutkijaprofessori Kiti Müller toteaa, että työtahti kiristyy jatkuvasti, kun vauhti työpaikoilla on liian kovaa (Säilä 2012). Työ ja perheen lisäksi lapset ja arkiset asiat elämäntilanteessa sitovat miesten aikaa kotona, mutta toisaalta työssäkäyvä ja muuallakin kuin kansalaisopistossa opiskeleva perheenisä Marko näki ja koki asian toisin tässä elämäntilanteessa, haluamalla harrastaa aikuisten ihmisten kanssa.

Kumminkin itellä on pieniä lapsia, ... se arki kotona – niin pääsee vähän niinku irti siitä, tavallaan sinne porukassa aikuisten ihmisten kanssa harrastamaan. (Marko 31)

Opiskelu voi olla elämäntilanteeseen tai johonkin tavoitteeseen pääsemisen väline, mutta se voi olla tärkeää myös oman kehittymisen ja oppimisen kannalta (Korhonen 2014, 50). Opiskelun merkitykset voivat vaihdella eri elämäntilanteissa. Poutiaisen, Toomin, Korhosen ja Inkisen (2012, 34) mukaan opiskelun merkitykseen voi yhdistyä monia eri asioita, kuten sivistyminen, kontaktien ja ystävyysuhteiden luominen sekä tutkinnon ja ammattin hankkiminen.

5 MIESTEN VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET

Vapaa-aika ja harrastukset kuuluvat olennaisesti yhteen, koska ihmiset harrastavat vapaa-ajallaan. Metsästys, kalastus ja luonnossa liikkuminen ovat perinteisiä miehen arkielämään liittyviä vapaa-ajan viettomahdollisuuksia, mitkä näkyivät varsinkin vanhempien miesten harrastustoiminnoissa. Miehet osallistuivat myös yleishyödylliseen yhdistys- ja teatteritoimintaan.

Ulkoilen, mökkeilen, kalastan ja luen. (Pekka 75)

Eläkeliitto, teatteri, järjestötoiminta, kalastuskunta, metsästysseura, kansalaisopistoyhdistys, maa- ja kotitalousseura. (Petri 72)

Pilikillä käyn, halonteko, hiihtäminen ja metsästys. (Herkko 58)

Kyllähän se on metsästys, kalastus, marjastus ja kaikki, mitä täällä yleensä on... Luonnossa liikkuminen, ja nehan on täällä niitä arvoja. (Mika 57)

Nuoremmilla sukupolvilla on myös uudenlaisia liikunnallisia harrastuksia, kuten kuntosalit, moottoriurheilu ja tanssi. Nuorilla Pohjois-Suomen elämismailmaan liittyvinä perinteisinä harrastuksina näkyy muun muassa hiihto ja pilkkiminen.

No oma harrastus on nyt ollut nykyvuosina, kun on ollut tuossa teatteritoiminnassa mukana, että se on niin kuin se yks harrastus. Toinen harrastus on... liikunta eri muodoissa, ehkä tuo tanssi on ollut nyt parina viime vuotena aika pääosassa. (Marko 31)

Urheilemalla, tulee salilla käyntiä ja lenkkeilyä, nyt on tullut vähän hiihtoaikin talvisaikaan, sitten moottoriurheilua, kelkkailua, kalastus talvella. (Simo 21)

Kalastan, metsästän, kaikennäköistä moottoriurheilua harrastan, kelkkailen. (Matias 20)

Heikkinen (2001, 59) toteaa, että miehiä kiinnostaa ajopelien värkkääminen, liikunta- ja luontoharrastukset sekä rakennus- ja puhdetyöt, joita ei ole pidetty perinteisesti vapaasti sivistävinä. Esimerkiksi luontoon liittyvällä vuonna 1921 perustetulla Suomen Metsästäjäliitolla on lähes 160 000 jäsentä ja yli 2 600 metsästysseuraa. Metsästäjäliitto tarjoaa myös monipuolista koulutusta kuten metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutus, nuorisotyökoulutusta ja riistaruoakursseja. (Suomen Metsästäjäliitto 2015.) Taivalkosken alueella on monia hirviseuroja, joissa miehet metsästävät, harrastavat ja viettävät vapaa-aikaansa. Peitsalon (2008, 7) mukaan toiminnalliset kalastus-, metsästys- ja urheiluseurat täyttävät pinnallisen tarpeen lisäksi syvemmillä tasolla yhdessäolon, osallisuuden ja jakamisen tarpeen, joiden täytyminen on tärkeää jokaisen fyysiselle ja henkiselle hyvinvoinnille.

Nuorilla vapaa-aika menee kavereiden kanssa olemiseen, Internetissä pelaamiseen, sosiaalisten suhteiden ylläpitoon sekä lukemiseen ja opiskeluun. Nuorilta löytyi myös erikoisempia harrastuksia kuten meditaatio.

Se jakaantuu nyt kolmeen osaan, vapaa-aika menee lukemiseen, Internetin käyttöön ja kavereitten kanssa olemiseen. Harrastan pelaamista, sehän on nykyään harrastus. ... Internetissä... lautapelejä ja Internet pelaamista, molempia. Sitten harrastuksia ovat myös taistelulajit, meditaatio ja lukeminen. (Kyösti 19)

Vapaa-aikahan menee vähän nuita kouluhommia vielä tässä vaiheessa opiskeltua ja luettua. ... Pitää muutenkin liikkua. ... Ihan kotona menee se vapaa-aika, ... oon kotona koneella, ei tuu kyllä telkkaria katottua. ... Sieltä löytyy kaikki sieltä netistä, koneelta, siellä on kaikki kaverit ja pelit. Pelaamine on yksi harrastus, pelataan kavereitten kanssa Steamin (videopelien alusta) välityksellä (Samuli 19)

Myllyniemen ja Bergin (2013, 22) tutkimuksen mukaan kavereiden tapaaminen on säännöllisintä alle kaksikymppisillä. Ystävät ovat nuorille (alle 20-vuotilaille) välttämättömiä ja tärkeitä aikuisidentiteetin rakentumisessa. Yhteydenpidon harventuessa ystäviin, yleistyy vapaa-ajanvietto työtovereiden kanssa. (Melkas 2009, 47.)

Internet vie myös paljon nuorten aikaa, kun SoMe ja nuoret 2015 -tutkimuksen mukaan yli puolet 18–29 -vuotiaista nuorista käyttää Internetiä yli 20 tuntia viikossa. Mitä vanhempiin nuorissa ikäryhmissä mennään, sitä useampi nuori viettää aikaa Internetissä yli 20 tuntia viikossa. (Weissenfelt & Huovinen 2015.)

Vapaa-ajan lisääntyessä ja väestön ikääntyessä informaatioteknologia (tietotekniikka) lisää kansalaisten oppimis- ja osallistumismahdollisuuksia (Jauhiainen 2011, 216). Lähes jokainen voi nykyään opetella itseään kiinnostavia asioita informaatioteknologian kautta, mihin vuorokauden aikaan vaan, kuten tietokoneen tai matkapuhelimen, mikä voi vähentää muualla opiskelua. Informaatioteknologia lisää kotoa käsin omatoimista harrastamista, joka on myös helpompaa monenlaisissa elämäntilanteissa. Miten kansalaisopisto pystyy vastamaan informaatioteknologialle harrastusopiskelussa tai käyttämään tätä hyödyksi?

Vanhempien miesten vapaa-ajanvietossa ja harrastuksissa näkyy vahvasti Pohjois-Suomen maaseudun harrastusmahdollisuudet ja ne elämismaailman kulttuuriperinteiset arvot, normit ja tavat, jotka kuuluvat tänne. Maaseutumainen elämismaailma ja elinympäristö mahdollistavat harrastamisen luontoon liittyvissä asioissa. Elämismaailman luontotapahtumat kuten neljä vuodeaikaa antavat mahdollisuuden harrastaa erilaisia asioita, esimerkiksi talvella hiihtäminen ja pilkkiminen. Kesällä harrastetaan taas luonnossa liikkumista. Kasvatuksen ja elämismaailman kautta miehet ovat siirtäneet nämä perinteet sukupolvilta toisille.

Nuorempien vastaajien arkipäivän elämismaailmaan liittyvät uudenlaiset harrastukset ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Uusi teknologia on poistanut välimatkoja esimerkiksi Internetin kautta pelaamisesta, jossa tapahtuu myös sosiaalista kanssakäymistä ja ystävyyssuhteiden luomista. Globalisaatio muuttaa perinteistä paikallista elämismaailmaa

kohti suurempaa yhteisöllisyyttä. Nuorimmilla haastateltavilla arkipäivän elämäntilanteeseen kuului kiinteestä koulu ja uuden oppiminen.

Työssäkäyvälle miehelle liikunnalliset harrastukset voivat olla vastapainoa työelämässä jaksamiselle siinä elämäntilanteessa. Eläkeläisillä on puolestaan omassa elämäntilanteessa aikaa enemmän harrastuksille kuin työiässä. Vanhuus tuo myös fyysisiä rajoituksia arkielämään, mitkä voivat vaikuttaa harrastuksien valintaan.

6 MIESTEN KOKEMUKSIA KANSALAI SOPISTOSSA OPISKELUSTA JA OPISKELEMATTOMUUDESTA

6.1 Motivaatio

Peltosen ja Ruohotien (1992) mukaan motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Ulkoinen ja sisäinen motivaatio eroavat toisistaan käyttäytymistä virittävien ja suuntaavien motiivien luonteen perusteella. Ulkoinen motivaatio on riippuvainen ympäristöstä, joka on tavallisesti yhteydessä alemman tason tarpeiden, kuten turvallisuuden tarpeiden tyydytykseen. (mts. 18–19.) Ulkoisessa motivaatiossa toiminta tapahtuu palkkion toivossa tai rangaistuksen pelossa (Vilkko-Riihelä 2001, 450). Sisäisessä motivaatiossa ihminen tekee asioita itsensä vuoksi (Vilkko-Riihelä 2001, 450; Peltonen & Ruohotie 1992, 19). Sisäinen motivaatio on yhteydessä ylimmän tason tarpeiden, esimerkiksi itsensä toteuttamisen ja kehittämisen tarpeiden tyydyttämiseen (Peltonen & Ruohotie 1992, 19).

Malmberg ja Little (2002) toteavat, että ihmisen biologiseen olemukseen keskittyvissä teorioissa motivaatio ja motiivit yhdistetään tarpeisiin. Ihminen ei voi itse valita tai päättää tarpeitaan, mutta hän voi tiedostaa ne. Kun ympäristössä on jokin asia, joka voisi tyydyttää tietyn tarpeen, ihmisessä käynnistyy motivoitunut käyttäytyminen. (mts. 128.) Motivoituneeseen toimintaan liittyy tekemisen kokeminen itseä koskettavaksi, jolloin syntyy ihmisen liikkeelle saava halu toimia (Ryan & Deci 2000, 54).

Motivaatiokäyttäytymistä määrittävät myös oppimistilanteeseen ja ympäristöön liittyvät tekijät, kuten sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät kannusteet ja ilmapiiri, koulun ja luokan fyysinen ympäristö, sekä varsinaiset tehtäväkannusteet kuten opetuksen tavoitteet ja sisältö (Peltonen & Ruohotie 1992, 82).

Pekalla, Kyöstillä ja Samulilla opistossa opiskeluun liittyy vahvasti oma henkilökohtainen mielenkiinto uusien taitojen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sisäisenä motivaati-

tiona. Kyöstillä liittyi musiikin oppimiseen uteliaisuutta ja mielenkiinto itse instrumentin. Samulia taas kiinnosti soittaminen.

Minä, että tuohan on hyvä – lasisärkijä, mielenkiintoinen, tinaukset suju.
(Pekka 75)

Sitä kitaraa on tullut opiskeltua... vähän rumpujen soittoa, sitten kans pianolla soittamista. Se aikanaan kiinnosti soittaa soittaminen. (Samuli 19).

Musiikki on pitempääkin kiinnostanut, ja pianolla ajattelin opetella tarkemmin nuotit ja kaikki. ... Siinä vaiheessa se oli puhtaasti uteliaisuus pianonsoittoon ja siihen oppimiseen, myöhemmin,... kun se uteliaisuus loppu, niin motivaatio muuttu enemmän puhtaasti siihen instrumentin itsepäiseen oppimiseen. (Kyösti 19)

Helsingin yliopiston psykologian professorin Maria Tervaniemen mukaan ihminen suuntautuu oman kiinnostuksensa kohteen pariin juuri motivaationsa pakottamana tai rohkaisemana. Hän korostaa, että missään muualla kuin omaehtoisen motivaation vyöhykkeellä oppiminen ei ole niin laaja-alaista ja helppoa. Professorin mielestä ”harrastuksissa oppiminen saavuttaa huippunsa”, kun yksilö lähtee kohti uutta omaa sisäistä innostusta ja motivaatiota. (Tervaniemi 2015.) Uteliaassa mielentilassa asiat painuvat muistiin tavallista tehokkaammin (Kaaro 2014). Oma uteliaisuus ja kiinnostus ovat tietyn asian oppimisen tehokkaita motivaatiotekijöitä, minkä myötä tapahtuu syväoppimistä.

Professori Tervaniemi esittääkin, että harrastuksia ei pitäisi erottaa opetuksesta, koulusta tai työstä. Yhdistettäessä ne toisiinsa molemmat osapuolet voittavat. (Tervaniemi 2015.) Yksi Euroopan komission elinikäisen oppimisen aihealueista on formaalin (virallisen) koulutuksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnustaminen. Tavoitteeksi on nimenomaan asetettu non-formaaliseen (epäviralliseen) koulutukseen osallistuminen ja informaalin oppiminen (arkioppiminen) ja niissä saavutettujen oppimistulosten sekä

osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. (Laurila, Lahdenkauppi & Kokkonen 2015, 16.) Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on alettu käyttää jo esimerkiksi ammat-
tiopistoissa opetussuunnitelmamuutosten myötä. Osaaminen ei riipu koulutuksen jär-
jestämis muodosta, joten ”osaamista voi siis karttua koulussa, työssäoppimisjaksolla,
kesä- tai viikonloppuissa, vapaa-ajalla” (Tutkintouudistus astui voimaan 2015). Näin
myös kansalaisopistossa hankittu osaaminen voidaan tunnistaa ja tunnustaa. Samalla,
kun tunnistetaan ja tunnustetaan non-formaali koulutus, tapahtuu niissä arvostuksen ja
valtasuhteiden muutos kansalaisopistolle ja vapaalle sivistystyölle positiiviseen suun-
taan.

Petrin opiskelumotivaatio liittyy käytännön tarpeeseen oppia. Hän tuo myös esille kan-
salaisopistossa opiskelun vapaamuotoisuuden positiivisena ja iloisen asiana, kun on
voinut suorittaa saman kurssin viiteen kertaan ja kokee oppineensa hyvin. Haastatel-
luista Pekka ja Petri ovat eläkkeellä, joten lisääntynyt vapa-aika eläkkeelle jäämisessä
on mahdollisesti yksi motivoiva tekijä opiston opetukseen osallistumisessa (ks. Kivi-
ranta 1998, 81).

*Olen opiskellut ATK:ta, käynyt viiteen kertaan seniorikurssin, että opin tie-
tokoneita käsittelemään, minä olen oppinut hyvin.*

(Petri 72).

Aiemmin elämäntilanteeseen liittyen Herkko kertoi, että hänellä olisi ollut opiskelumoti-
vaatiota, mutta iltatyöt ja oma jaksaminen rajoittivat. Aikaisempina vuosina opiskellessa
hänen opiskelumotiivinsa liittyivät tavoitteelliseen itsensä kehittämiseen kasvatustie-
teissä ja kielissä. Herkon elämäntilanteessa ne olivat ammatillisen osaamisen kehittämi-
nen ja tutkintoon tähtäävät opinnot. Kielten opiskelusta hyötyy työelämän lisäksi arki-
elämässä. Mikalla oli tarve oppia yhdistyksen Facebookin ja kotisivujen ylläpito, jossa
yhteisön käytäntö kiinnitti hänet opiskeluun.

*Niitähän niitä kasvatustieteitä ja kieliä, ja olinko minä silläkin puukurs-
silla, työstökurssi – mikä se oli. Ne ovat omaa kehittämistä, siihen hän tu-
lee työ ja kaikki muu matkaan. (Herkko 58)*

Se oli nimenomaan... facebook sivujen luonti tai tilin luonti ja sitten, yhdistyksen toiminta... meidän nuo kotisivut,... kun meillä oli itellä tarve noihin kotisivuihin... päivitellä niitä. (Mika 57)

Työ voi olla keskeinen elämän määrittäjä ja merkityksien luoja, joka vaikuttaa myös vapaa-ajalla suoritettaviin opintoihin ja niihin kiinnittymiseen. Marko toi esille myös motivaationsa kielten opiskeluun, mutta liikunnalla oli tässä elämäntilanteessa hänelle enemmän merkitystä. Liikunnalliset kurssit ovat Markolle tärkeä harrastamisen muoto: kuntonyrkkeily, paritanssi ja Latino hot ovat fyysisen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Lisäksi Marko toi esille, että yhtenä opiskeluun osallistumisen motivaatiotekijänä ovat kurssien halvat hinnat ja hyvä opetus.

Kielet on semmonen, että on tehnyt mieli lähteä niitäkin opiskelemaan, mutta nyt ei oo kyllä ollut niille aikaa sitten... ennemmin liikkunut. ... Se tanssiminen on monta vuotta ollut semmonen juttu, mikä on toisaalta kiinnostanut, mutta vähän ollut tohtiiko lähteä jonnekin paritanssikurssille. Vähän niinku itelle semmonen henkinen kynnys ja sitte, kun sinne yhdelle kurssille päätti lähteä, niin vähän niin ku vei mennessään. ... Yksi on ainakin niin ku se, jos minä ottaisin vastaavia kursseja joltakin täysin yksityiseltä tanssikoululta, niin hinta ois ihan eriluokkaa, mitä se on kansalaisopistossa,... kyllä se on niin kuin yksi tekijä. Minä olen nähnyt sen, että kuinka hirveän pienellä rahalla saa kumminkin tosi hyvää opetusta. (Marko 31)

Sosiaalisten suhteiden ja henkisen hyvinvoinnin lisäksi hyvinvointi ulottuu myös kehoon. Kehon hyvinvointi heijastuu puolestaan henkiseen hyvinvointiin. Liikunnan merkitys henkisessä hyvinvoinnissa näkyy esimerkiksi stressin vähenemisenä ja mielialan kohenemisenä (Sallinen, Kandolin & Purola 2007). Mannisen ja Luukanteleen (2008, 67) tutkimuksessa todetaan myös, että vapaan sivistystyön aikuisopiskelussa yksilötason vaikutuksia ovat henkinen ja fyysinen terveys sekä itsetunnon vahvistuminen. Terveystyötyä voidaan pitää yhtenä motivoivana tekijänä opiston kursseille osallistumisessa. Kiviranta (1998, 71) toteaa tutkimuksessaan, että opiskelun motiivit useimmiten se-

koittuvat, jolloin oppimisesta tulee kokonaisuus, jossa uuden oppiminen ja viihtyminen tukevat toisiaan. Mitä kurssihinnoitteluun tulee Markon lisäksi yksikään kyselyyn vastaaja ei pitänyt kansalaisopiston kurssihintoja opiskelun esteenä. Tästä hyvän esimerkin antoi Samuli.

Jos nyt vähän vertaa, että sillä neljälläkymppillä... sais kahenviikon ruuat tai vaikkapa tankin puolilleen, mutta kuitenkin sillä rahalla saapi sitten muutakin sisältöä elämään. ... Ihan kohtuullisilta minusta tuntuu, ei ole kyllä mitenkään yli hilseen nuo hinnat. (Samuli 19)

Kansalaisopistojen opintomaksujen korotusten myötä kasvaa vaatimustaso ja ihmisten laatutietoisuus näyttäytyy laaja-alaisena vaativuutena. Annettu palaute kohdistuu opetuksen ja kurssisisältöjen lisäksi koko toimintaan, jonka odotetaan olevan kaikin puolin laadukasta. (Valkonen 2008, 84.) Toisaalta kurssihintojen nosto on vastakkain vapaansivistystyön lain toteutumisen kanssa, kun pyrkimyksenä on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tasa-arvoa ja yhteiskunnan eheyttä (ks. luku 2.1) Erilaisten elämäntilanteiden, kuten työttömyyden takia ihmisillä on yhä vähempi käytettävissä rahaa vapaaehtoiseen opiskeluun. Kurssihintojen noston myötä miesten opiskelu voi kansalaisopistossa entistetään vähentyä.

6.2 Opetuksen laatu

Edellä Marko toi esille, että on kokenut kansalaisopiston opetuksen tosi hyvänä. Myös muut vastaajat toivat esille opettajien ammattitaidon.

Ammattitaitoinen, kyllä sen näki, että hän kyllä osaa. Se vaati vain pikkusen sitä pitempää pinnaa siltä opettajalta, että kaikki pysyy matkassa. (Mauno 57)

Ainakin ne kurssit millä minä oon ollut niin minusta... opettajat ovat olleet ihan hyviä, toki en oo sillalaila niinku tämmösen sanotusti maallikon ope-

tuksessa ollutkaan, ne on ollut niinku tanssiopettajat ihan ammattilaisia ja sitten kuntopyrkkeilyä veti... liikunnanopettaja, tämä Kauko, se ehkä tietenkin siihen vaikuttaa. (Marko 31)

Kansalaisopiston opettajan pätevyysvaatimuksena pidetään ylempää korkeakoulututkinto tai aiemmin hankittua kelpoisuutta, opettajan kelpoisuutta, riittävää työkokemusta opettajan tehtävistä ja laaja osaamisen taso (Liukko, Paukkeri, Vornanen, Lappi, Ruuskanen, Vilmunen, Makkonen, Kaihua, Koivisto, Juntunen, Korpi, Kurkela, Junes-Kähkölä, Laulumaa-Julin, Koivukangas & Pulli-Marjakangas 2012, 9). On myös niin sanottuja maallikko-opettajia, jotka ovat perehtyneet opetettavaan asiaan esimerkiksi oman harrastuksensa kautta, ja heiltä puuttuu ammatillinen ja pedagogien koulutus. Opiskelijoiden toivomuksien esittämistä pidettiin myös tärkeänä.

... alussa, ainakin mitä on ollut... mahdollisuus sanoakin... toivomuksia, ja niin se pitää ollakin. (Herko 58)

Kansalaisopiston opetuksessa on mahdollista ottaa huomioon opiskelijan oma tarve antamalla hänelle mahdollisuuden kertoa, mitä hän haluaa oppia, jolloin opettaja antaa mahdollisuuden opiskelijan omalle asiantuntijuudelle ja päätöksenteolle. Tällöin motivaatiotekijöinä voidaan pitää kansalaisopiston opetuksen tavoitteita ja sisältöä, jossa hyvä opetus lähtee opiskelijan lähtökohdista ja tukee opiskelijan oppimista. Kansalaisopiston opettaja on oppilaalle kannustaja, avustaja, välittäjä ja ohjaaja. Oppilaan osaminen syntyy opiskelijan ja opettajan yhteistyöstä. Tämä vaatii opettajalta ammattitaitoa ja opetustiloilta toimivuutta.

Miesten opiskelukokemuksena tuli myös kielteisiä kokemuksia, vaikka motivaatiota olisi ollut opiskeluun, sen lannisti opetustila. Petrin ongelmana oli kuulolaite, jonka takia normaalissa luokkatilassa opiskelu ei onnistunut. Toisena kielteisenä kokemuksena hän oli kokenut, että senioreiden englannin alkeiskurssilla oli nuorempi henkilö, jolla oli jo ennestään oppia, ja oli aina äänessä.

Englantia yritin, mulla olisi ollut kova hinku siihen. ... Sitten kun minulla oli kuulolaite... kun, opettaja lukee kaikki sanat jäävät epäselväksi, ei tuu mitään, kuulolaitteen syy. Olisi pitänyt olla kuulokkeet korvissa. Kurssi piti olla aikuisopiskelijoille ja senioreille, jotka eivät ole koskaan opiskelleet, siellä oli kuitenkin näitä jo oppineita. Siellä oli yksi semmoinen nuori poika, joka oli koko ajan äänessä. Senioreille pitäisi olla vähän eri tavalla, eikö koulussakin ole kuulokkeet korvissa? Se olisi minua tosissaan kiinnostanut. (Petri 72)

Opiskelija päättää viime kädessä onko kansalaisopiston opetus laadukasta. Erilaisissa elämäntilanteissa opiskelija tarvitsee tai hänellä on mahdollisuus valita erilaisia oppimisaikkoja ja erilaatuista oppimista. Eläkkeellä oleva yksilö ei tarvitse välttämättä elämäntilanteessaan tutkintoon tähtäävää koulutusta. Myöskään harrastusopiskelun ei tarvitse olla tutkintoon tähtäävää, vaikka siinä voidaan kehittää omaa osaamista.

6.3 Opiskelun ilmapiiri

Väitöskirjassaan Viitala (2002, 189) tuo esiin, että hyvä ilmapiiri luo turvallisuuden tunnetta, joka on yksi oppimisen edellytys. Oppimisympäristön toimintakulttuurin ilmapiiri vaikuttaa merkittävästi siihen mitä on mahdollisuus oppia. Turvallisessa ilmapiirissä on mahdollisuus ottaa riskejä, kyseenalaistaa toisen ja omaa ajattelua sekä pystyä kysymään vaikeitakin ”miksi-kysymyksiä”. (Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 65.) Hyvä ilmapiiri on koko työyhteisön aikaansaamaa ja erityisesti esimiehellä on asemansa puolesta paremmat lähtökohdat vaikuttaa siihen kuin muilla ryhmän jäsenillä (Viitala 2002, 190). Opetustilanteessa opettajalla on parhaimmat lähtökohdat vaikuttaa turvalliseen ja hyvään ilmapiiriin. Opiskelijoiden keskinäiset suhteet vaikuttavat myös oppimisympäristön ilmapiiriin.

Haastatellut olivat kokeneet pääsääntöisesti opistossa opiskelun ilmapiirin rentona. Herkko pitää kansalaisopistossa opiskelun vapaamuotoisuuden ja miellyttävyyden lisäksi tärkeänä *me – henkeä* eli yhteishenkeä.

Sehän oli ihan loistava ilmapiiri. (Mika 57)

*Kun sinne jokainen vapaaehtoisesti tulee eikä kukaan pakota, ... niin kyl-
lähän ilmapiiri on monesti tosi hyvä, että ne on harrastuksia mihin men-
nään. ... Ei niissä ole moitittavaa oo kyllä ollut tähän asti. (Marko 31)*

*Ilmapiiri oli hyvin rennonkaltanen, kun se oli musiikin opetusta, niin se oli
kahden kesken, niin siinä oli omalla tahdilla, eikä muita ollut siinä pai-
kalla. (Kyösti 19)*

*Kansalaisopistossa se oikea henki siihen, ettei se ole liian tiukkapipoista,
se siinä on se, ... kun se on vapaamuotoista, se pitää olla vähän kuin me-
henki. (Herikko 58)*

Me-henki luo opiskelijoille yhteenkuuluvuuden tunnetta, yhteisiä kokemuksia ja ta-
voitteita, sosiaalisena motiivina halua kuulua ryhmään eli yhteisöön. Mannisen ja Luu-
kanteleen (2008, 65) tutkimuksen johtopäätöksenä oli, että aikuisopiskelu antaa yhteis-
öön kuulumisen tunteen.

Kansalaisopiston koulutuksen ollessa vapaamuotoista non-formaalia koulutusta on kurs-
sin onnistumisen kannalta oikeanlainen ryhmän ilmapiiri merkityksellinen, koska ihmi-
nen opiskelee mielellään mielihyvää tuottavassa ilmapiirissä, mikä on myös sidoksissa
tunteisiin. Hyvä ilmapiiri auttaa osallistumaan ja ilmaisemaan itseään vapaasti. Ilmapiiri
voi vaikuttaa myös yhtenä tekijänä siihen tullaanko kurssille opiskelemaan uudestaan.
Mika tuo esiin vielä kurssille osallistujien moninaisen taitotason, joka voi omalta osal-
taan vaikuttaa kurssin ilmapiiriin sekä opiskelijoiden opetukseen ja oppimiseen.

*Kurssilla tahtoo olla monentasoista opiskelijaa niin joillekin mennään lii-
an nopeasti ja sitten, jos lähetään menemään hitaasti ne tuskastuu sitten.
... Se on varmaan hirveän vaikea saaha ne tasot, että ne olis suunnilleen.
... Ei taho pysyä mukana ATK-kurssilla, mutta sieltä kuitenkin jää jotakin,
ahaa tämän oli tämä. (Mika 57)*

Ihminen tarvitsee elämismaailmaan ja oppimisen onnistumiseen liittyen fyysistä että henkistä oppimisympäristön turvallisuutta. Kokemuksena turvallinen ja rento opiskeluympäristö voidaan liittää yksilön henkiseen, aineettomaan elämismaailmaan.

6.4 Miehillä sopiva opiskelutapa

Osa miehistä koki, että heidän elämismaailmaan liittyen opiskelu tapahtuu konkreettisesti yhdessä toisten kanssa, sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Yhdessä toisten kanssa, tulisi enemmän sosiaalista kanssakäymistä ... Tulisi niitä sosiaalisia suhteita, onhan se parempi kuin tietokoneella ... Olen sen verran perinteinen, että, tykkään enemmän kasvokkain tekemisestä. (Simo 21)

Toiset vastaajat kokivat, että voidaan yhdistää konkreettinen opetus ja verkossa tapahtuva opetus, riippuen alasta, mutta kaivattiin myös sosiaalista kanssakäymistä, kun tietokoneella ollaan muutenkin niin paljon.

Jotenkin itellä tuntuisi, että semmoinen yhdistelmähän siinä olis para. Itä oon ainakin vielä niin vanhainaikainen, vaati kuitenkin sen face to face asian. Ilman muuta, jos ajattelee esimerkiksi ATK-kurssiakin. Siinähan on se sosiaalinen puoli myöskin, on tärkeä, että on muutakin kuin yksin jyrkettään tuon koneen kanssa. (Mika 57)

Sosiaalinen ihminen kun oon niin hirviän kiva olla toisten kanssa, mutta sen, että jos ois joku semmonen erikoisempi juttu, ... kurssi minne täällä ei olisi kovin monta harrastajaa. Jos se olisi sitten semmoinen verkkokurssi, johon tulisi niin ku vaikka Koillismaan alueelta. (Marko 31)

Kyllä se ehkä näissä musiikillisissa ja käsitöissä totta kai ois parempi, mutta jos jotain lisäkieliä tai jottain muuten vain sosiaalista keskustelua, kyllä se sitten olisi ehkä netin kautta. (Kyösti 19)

Häkkinen, Juntunen ja Laakkonen (2011) näkevät, että toisiinsa liittyvinä oppimistilanteina voidaan tarkastella niitä, mitkä tapahtuvat kasvokkain, verkossa ja mobiililaitteen avulla luokkahuoneen ulkopuolella. Oppimisympäristöjen suunnittelussa tulisikin ottaa huomioon perinteisesti erillisinä pidettyjen toimintojen nivomista yhteen uudennlaisiksi oppimisympäristöiksi (mts. 61.) Petri koki uudennlaisen oppimisympäristön liian vaikeaksi, koska aikaisempaa kokemusta ei ollut vastaavasta.

Verkkokurssia kokeiltiin Atk-kurssilla, ... osan laittoj verkkoon, minä en tykännyt, eikä siitä tykännyt oikeastaan, ne mitä oli porukkaa. ... Antoi tehtäviä, mitkä olisi pitänyt tehdä kotona, se ei pelittänyt, koska kurssi oli alussa, ei välttämättä ymmärtänyt kysymyksiä ja miten niihin olisi pitänyt vastata. (Petri 72)

Kauppisen ja Tanhuanpään tutkimuksessa kiinnitettiin huomio myös kurssien kovaan tasoon: Kansalaisopistojen musiikkiyhtyeet ovat nykyään niin kovatasoisia, että harrastelijoiden on vaikea tulla mukaan ja sen takia toivottiinkin yhteysoittoon nykyistä rennompaa otetta (Kauppinen ja Tanhuanpää 2014, 11; Kauppinen 2014, 44).

Aina yksilö ei voi valita elämäntilanteen mukaan hänelle sopivinta opiskelutapaa, esimerkiksi illalla työskentelevän on vaikea opiskella kansalaisopiston iltakursseilla, jolloin elämismailma osaltaan määrittää sen mikä on mahdollista. Vastajaat kokivat myös, että tulevaisuuden elämismailmassa kansalaisopiston verkkokursseja voidaan lisätä.

6.5 Sosiaaliset suhteet

Miehille sopivassa opiskelutavassa tuotiin esille, että sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä miesten opiskelussa. Sosiaalisia suhteita korostettiin myös muutoin miesten kommentissa. Esimerkiksi eläkkeellä olevalle Pekalle kansalaisopiston kurssi on tärkeä sosiaalinen kontaktipaikka, jossa ollaan vuorovaikutuksissa toisten opiskelijoiden kanssa ja keskustellaan arkipäiväisistä asioista tekemisen lomassa. Myös Petrille toisten ihmisten tapaaminen on tärkeää. Pekka ja Samuli toivat esille, että keskustelua syntyy myös miten ja mitä on tehty, missä syntyy jo yhteisöllistä oppimista.

Tulee siinä se yhteinen rupatteluhetki. Meikäläisen ikäluokalle sehän on semmonen kontaktipaikka, siellä kaikkea puhutaan, lehmän lypsystä kahvi taukoon. Miten se ja se tehtäisiin. (Pekka 75)

Kansalaisopistossa käydään senkin takia, että nähdään ja tavataan muitakin ihmisiä. (Petri 72)

Välillä mukava puhua, mitä on tehty, mitä on soitettu ja missä välissä ollaan ja onko opeteltu mitä soitujia, ja onko E-molli hanskassa vai minkälainen se on. (Samuli 19)

Kauppisen (2014, 42) mukaan pelkkä keskustelu ei houkuttele miehiä mukaan vaan ohjelmassa pitää olla jonkinlaista yhteistä toimintaa. Yhdessä tekemiseen liittyy vuorovaikutteisuus, jonka osana toteutuvat myös erilaisten tarinoiden muodostaminen käsityötä koskien (Rosner & Ryokai 2008, 3). Käsitöiden tekeminen yhdessä muiden kanssa on havaittu vaikuttavan terapeuttisesti (Pöllänen 2009, 43).

Suurin osa ihmisen oppimisesta tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa (Raustevon Wright ym. 2003, 59). Sosiaalisessa toiminnassa ja yhteisissä keskusteluissa syntyy erilaisia näkökantoja ja mielipiteitä, joista syntyy monenlaisia oppimiskokemuksia. Yhteisöllisessä oppimisessa tieto jakaantuu samanaikaisesti usealle henkilölle. Yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen nostivat esiin myös Marko ja Kyösti.

Kyllä se sillalailla on tärkeätä, ja siinähan sitä tulee yhteisöllisyyttä, kun siellä sitten yhdessä tehdään ja touhutaan. ... Ne ainakin itelle tärkeitä.
(Marko 31)

No miehillähän se on semmonen, että tehdään käsillä, niin se tulee heti semmone hyvin yhteisöllinen veljesmäinen kokemus. (Kyösti 19)

Väljärven (2011, 26) mukaan monissa tutkimuksissa on nostettu esiin nuorten vahva yhteisöllisyyden tarve. Tarve yhteisöllisyyteen nousee siitä, että luonnollisia ja perinteisiä pysyviä yhteisöjä on entistä vähemmän. Tilalle on tullut yhteiskunta, jossa ihmis-suhdeverkot ovat laajoja ja alati muuttuvia. (Raina & Haapaniemi 2007, 160.) Opiskelu antaa ihmiselle yhteyden ja tarkoituksellisuuden tunnetta kuulumalla johonkin suurempaan kokonaisuuteen (Silvennoinen 2011, 96–97). Ihmisellä on luontainen ja *tunteva* tarve kuulua johonkin yhteisöön. Poutasen ym. (2012, 36) mielestä kuulumisen tunne muodostuu monen kohtaamisen ja toistuvan yhdessä tekemisen myötä, hitaasti ja pitkällä aikavälillä.

Haastatteluissa tuli ilmi, että miesten kasvokkain tapahtuvia sosiaalisia suhteita pidettiin hyvinkin tärkeänä opiskelun rinnalla iästä riippumatta (vrt. Kiviranta 1998, 84). Tekijöinä nähtiin muiden sosiaalisten suhteiden väheneminen, kun ei käydä enää kylässä ja ollaan tietokoneella.

Nämähän olisi hyviä justiin näihin, kun... nykyään ei käydä enää missään kylässä, ... siitä olisi tänä päivänä hyötyä, sitä ei varmasti liian paljon oo.
(Herkko 58)

On erittäin tärkeä, ... jotka vielä yksin vielä asuu... tärkeä asia, ettei ihan sinne jurotu. ... Se on mennyt tämä nykyajan elämä siihen, että eihän sitä käydä kylässä. (Mika 57)

Hyvä, että tulisi niitä sosiaalisia suhteita, onhan se parempi kuin tietokoneella. (Matias 20)

Silvennoinen (2011, 96) toteaa, että opiskelu on sosiaalista toimintaa, joka mahdollistaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen lähiympäristön ja perheen ulkopuolelle. Marko toi myös aikaisemmin elämäntilanteessa esille, että hänelle on tärkeää aikuisten ihmisten kanssa harrastaminen, sitä myötä kodin arjesta irtautuminen. Opiskelussa sosiaaliset suhteet ovat usein koko toiminnan tärkein elementti, ilmaisu- ja vuorovaikutuskanava ulospäin. Kyösti toikin esille verkkososiaalisuudessa huonona puolena fyysisen läheisyyden puuttumisen.

Se voipi olla tietyllä matkalla ehkä korvikkeena, mutta kyllä se on tuo niin sanottu kasvokkain käytävä sosiaalinen kanssakäyminen, siinä tulee se fyysinen läheisyys myös niin – se on hyvin vahvistava, virkistävä asia, että se mieltä piristä. Esimerkkinä, kun sinä netin kautta lähetät vaikka halit, ei se ole läheskään sama asia, kun ystävä lohduttaa vieressä, siitä puuttuu asioita, mutta kyllä sillä pärjää jonkin aikaa. (Kyösti 19)

Samuli näki kuitenkin kehityksen tuovan uusia virtuaalitodellisuuslaitteita, jotka hänen mielestä voivat korvata konkreettisen kasvokkain tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymisen.

Ihan hyvin voi korvata, on mahdollista, että on tulossa näitä uusia virtuaalitodellisuuslaitteita, sehän lisää vielä uuden asteen siihen koko kanssakäymiselle siellä netissä. ... Kohta ei tarvi kottoa lähteä minnekään. (Samuli 19)

Häkkinen, Juntunen ja Laakkonen (2011, 54) toteavat, että verkossa tapahtuva vuorovaikutus on usein osoittautunut pinnalliseksi, eikä siellä välttämättä tapahdu ymmärtävää oppimista. Hämäläinen (2011, 205) näkee kuitenkin syrjäytymisen uhan toisena puolena tulevaisuuden teknologia antavan mahdollisuuden yksilölliseen kiireettömään oppimispolkuun ja tukijärjestelmien kehittämiseen, joissa on tilaa sosiaalisille ja emotionaalisille näkökohdille. Opettajana toimiva Herkko kertoi myös kokemuksen äänellä verkkoyhteisöjen negatiivista puolista.

Oppilaat sano mulle, ettei he osaa kohta seurustella,... sehän siinä tulee, että me ei nähä kettää. (Herkko 58)

Vaikka verkkoyhteisöt ja Internet mahdollistavat paljon, tuo Vesalainen (2014, 34) esiin, että kansalaisopiston tarjoamat sosiaaliset kontaktit ja yhteisöllisyys voivat vaikuttaa erityisesti mielenterveyteen. Aikuiskoulutuksen hyötyjä selvittäneessä eurooppalaisessa BeLL-tutkimuksessa (Benefits of Lifelong learning) (2014, 49) kävi ilmi, että vapaan sivistystyön opinnot edistävät opiskelijoiden kokemusten mukaan sosiaalista vuorovaikutusta, sosiaalisia verkostoja ja uusien ystävien saantia. Manninen ja Luukanen (2008) päätyvät myös toteamaan tutkimuksessaan, että vapaan sivistystyön opinnot lisäävät sosiaalisen pääoman ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kehittymistä. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteisöön liittyminen ja yhteisöllisyys sekä verkostojen syntyminen sekä yleiset aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvät taidot ja asenteet. (mts. 67.) Sefton-Green (2011, 91–92) näkee myös oppimisen vertaisryhmien tukevan ystävyssuhteita ja mielenkiinnon kohteisiin perustuvaa osallistumista, edistäen monenlaisia oppimiskokemuksia. Konkreettisten sosiaalisten kontaktien kautta opiskelijoille syntyy henkistä hyvinvointia opiskelun rinnalla. Vapaa-sivistystyön terveyshyötyä voi olla vaikea mitata millään mittarilla. Opiskelija itse on pääasiallinen terveyshyödyn esilletuoja omalla kokemuksella.

Sosiaaliset suhteet olivat kaikkien vastaajien elämismaailmassa tärkeitä. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta miehet kokivat kasvokkain tapahtuvan tapaamisen heidän elämässään tärkeänä. Myös yhteinen toiminta ja yhteisöön kuuluminen koettiin tärkeänä miesten elämismaailmassa. Internetin kautta toimivat yhteisöt ovat toisaalta yhdenlainen elämismaailma, johon yksilö voi kuulua. Vastaajien elämäntilanne vaikuttaa myös siihen, missä halutaan kokea sosiaalista kanssakäymistä. Eläkeläiset haluavat ehkä lähteä pois kotoa ja kokea henkilökohtaista toisten ihmisten sosiaalista kanssakäymistä kansalaisopiston kursseilla. Nuoremmat puolestaan tapaavat kavereitaan automaattisesti formaalin koulutuksen elämismaailmassa siinä elämäntilanteessa. Sosiaalisten kontaktien tarpeet ja yhteisöön kuuluminen muuttuvat ja muuttavat muotoaan elämäntilanteen ja elämismaailman myötä.

6.6 Miesten opiskelemattomuuden syyt kansalaisopistossa

Aikaisemmin tuli jo ilmi, että erilaiset elämätilanteet ja elämismailma voivat vaikuttaa siihen opiskeleeko mies kansalaisopistossa. Esimerkiksi Aki, jolla oli muutama tunti opiskelua kansalaisopiston entisöintikurssilla, kertoi elämismailmaan liittyen, että hänellä on muutakin tekemistä. Lisäksi hän toi esille, ettei ole sellaista kurssia, joka kiinnostaisi. Myös Matias (ei ole opiskellut kansalaisopistossa) ja Kyösti (oli opiskellut aikaisemmin musiikkia) kertoivat kiinnostavan kurssitarjonnan puuttuvan.

Siellä ei ole ollut sellaista mikä ois sillain, niin no entisöintikurssi, tuoli oli huono, ei kannattanut. (Aki 49)

Varmaan, kun ei ole ollut mitään kiinnostavaa omalle kohalle. (Matias 20)

Ei ole sellaista mikä kiinnostaisi tällä hetkellä, ne asiat mitkä olisivat vähän kiinnostuksen puoleen, niin sanotusti minä osaan jo. Niin sanottu erikoinen tarjonta on vähissä. (Kyösti 19.)

Oppimismotivaatio syntyy, kun opiskeltavat asiat koetaan omia henkilökohtaisia kiinnostuksia koskettaviksi, mielekkäiksi ja opiskelija tuntee onnistuvansa sekä edistyvänsä opiskelussa. Vaikka motivaatio viriää aina viime kädessä yksilön omassa kokemuksessa, sille edellytyksen rakentumisen luo opettaja oman toimintansa kautta. (Peltonen & Ruohotie 1992, 83.) Simo näki puolestaan, että kansalaisopistossa opiskelu ei ole ollut ajankohtaista, eikä tarpeellista. Tarpeeseen opiskelu voi liittyä esimerkiksi työelämään tai muuten itsensä kehittämiseen.

Ei ole ollut ajankohtainen minulle, ei ole ollut tarvetta ainakaan vielä. (Simo 21)

Miehet toivat esille syitä siitä, miksi heidän sukupuolensa edustajat opiskelevat vähemmän kansalaisopistossa kuin naiset. Useampi näki syynä, että kurssitarjontaa on enempi naisille.

Ehkä ne kurssit, vois vähän yleistäen sanoa, ne ovat ehkä enempi naisille, jos mieltii, että siellä on jo tanssikurssit. ... En tiedä mistä syytä tuntuu, että osa mieltää, että se on enempi naisten harrastus. Sitten on paljon tämmöistä käsityöjuttu ja muuta, mitä toisaalta joku joka harrastaa, sitä on sitten helppo opettaa – ja ehkä sen on joku tuommonen lasityöt tai tekstiilityöt. Tämän tyyppiset ovat varmaan enempi niinku naisten juttuja.
(Marko 31)

Hyvinkin mahdollista, että ne kansalaisopiston kurssit... ovat enemmän niin sanotusti... naisellisempia kursseja. Miehiä kiinnostavat kurssit, niiden määrä on vähäisempi kuin naisille,... puhtaasti tietysti siitä kyse.
(Kyösti 19)

Onko se nyt vain niin, että on... miehille suunnattuja kursseja vähemmän kuin naisille suunnattuja kursseja. (Samuli 19)

Tutkimuksissa kansalaisopistojen ja vapaan sivistystyön opintotarjontaa syytetään useimmiten siitä, että niiden kurssitarjontaan kuuluu vähemmän miehiä kiinnostavia kursseja, kuin naisia kiinnostavia (ks. Mattila 2007, 4; ks. Kiviranta 1998, 54). Katsoessa Taivalkosken kansalaisopiston opintotarjontaa syys- ja kevätlukukautena 2014–2015 kädentaidoissa on niin sanottuja naisten kursseja enemmistö, mutta löytyy myös niin sanottuja miesten kursseja, kuten puutyöt. Miehille on myös ihan omia kursseja ruuanlaitossa ja liikunnassa. Monissa muissa kursseissa ei voi välttämättä erotella, mikä on miesten ja naisten kurssi, kuten tanssi-, liikunta-, hyvinvointi- ja kielikursseissa.

Elämismaailman kulttuuri ja perinteet määrittelevät sekä asettava erilaisia odotuksia sitä, mikä sopii miehille ja naisille. Sukupolvi on siittänyt nämä normit ja arvot sukupolvilta toisille. Vuorikosken (2005, 35) mukaan Suomen koulutusmarkkinat ovat edelleen sukupuolen mukaan eriytyneet, vaikka oppilaitosten sukupuolijako on purettu. Tasa-arvoisena pidetty koulutus ja opetus tuottavat sekä vahvistavat sukupuolten välisiä eroja. Vaikka koulua pidetään yleensä sukupuolineutraalina, kuitenkin sen käytännössä tapahtuu huomaamatta ja tiedostamatta erilaisia oletuksia, odotuksia ja vaatimuksia po-

jista ja työistä. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 13, 23.) Myös osa haastateltavista jaotteli kurssit miesten ja naisten kursseihin. Esille tuotiin myös miesten asenne opiskelua kohtaan.

Miehet ovat sitkaampia tulemaan, ne ei taho ruveta niihin kursseihin. ... Se koetaan vähän kuin enempi pakoksi... liian ajatellaan vakavasti. Minun mielestä sitä ei niin tule ajatella. Opiskelusta tulee heti semmoinen tiukka koulumainen käsite. (Herkko 58)

Kauppila ja Tanhuanpää (2014, 11) tuovat esille, että miehet pitivät joidenkin kansalaisopistojen kielikurssien tunnelmaa ahdistavan koulumaisena kiertävien vastausvuorojen vuoksi. Kiertävät vastausvuorot voivat herätään negatiivisia koulu- ja oppimismuistoja. Matias näki puolestaan, että miehet ovat huonompia lähtemään kursseille. Mika uskoi miesten osallistumattomuuden johtuvan laiskuudesta.

Vain onkohan miehet huonompia lähtemään? (Matias 20)

Kyllä mä luulen, ... se on laiskuutta. (Mika 57)

Mattilan (2007) tutkimuksen mukaan työelämän kiireistä johtuva ajanpuute rajoittaa miesten osallistumista omaehtoiseen opiskeluun. Miehet käyttävät työstä jäävän vapaaajan enemmän perheen kanssa oleskeluun tai muihin, vapaamuotoisempiin ja vähemmän sitoutumista vaativiin harrastuksiin (mts. 4–5.) Työelämän kiireet eivät yksistään selitä Taivalkoskelaisten miesten opiskelemattomuutta kansalaisopistossa, koska kunnassa on Pohjois-Pohjanmaan suurin työttömyys, joka oli 19 prosenttia maaliskuussa 2015 (Pohjois-Pohjanmaan työllisyyskatsaus 2/2015). Miesten opiskelemattomuuteen vaikuttaa myös vapaan sivistystyö imago ja mielikuvat, jotka ovat usein epämääräisiä, mielenkiinnottomia, selkiytymättömiä ja virheellisiä (Mattila 2007, 4–5). Kauppinen ja Tanhuanpää (2014) tuovat esille, että miesten keskuudessa vallitsevat osin virheelliset ja vanhentuneet käsitykset kansalaisopistoista. Myös yksi perustavaa laatua oleva ongelma on se, että miehet eivät tunne kansalaisopistoja kovin hyvin. (mts. 16.) Myös yksi kyselyyn vastaaja toi saman asian esiin: ”Tosi vähän tiedän näistä asioista” (Simo 21).

Marko toi esille miesten osallistumattomuudessa myös tietyn ikäpolven asenteen kansalaisopiston opettajaa kohtaan.

Onko se sitten vähän se tietyn ikäpolven miesten asenne, en nyt mihinkään lähde naapurin isännän oppiin, vaikka se olisi tämmönen, joku puujuttu tai metallijuttu olemassaankin, niin sanotusti miehine juttu, mutta onko se vähän siitä asenteestakin kiinni, että ei niinku voi nöyrytyä ja lähteä sinne toisten opetettavaksi, ennemin hakaa itte päätä seinään ja opettelee kantapäähän kautta. (Marko 31)

Opetuksen laadun arviointi tapahtuu osaksi oppilaiden kautta, kun opiskelijat ovat hyvin motivoituneita, maksavat itse kurssista ja tulevat vapaaehtoisesti, niin he myös vaativat laatua. Lappalaisen (2013, 43) tutkielman mukaan kansalaisopistojen yksi tärkeimmistä toimintaedellytyksistä on osaava henkilöstö. Korkeatasoinen koulutus ja opetus yhdistettynä pedagogisesti päteviin työntekijöihin luovat uskottavuutta. Opettaminen vaatii myös ihmissuhdetaitoja. Osa vastaajista koki, että Taivalkosken kokoisen kunnan elämissä maailmaan liittyen kurssitarjonta on riittävä.

Minusta siellä oli hyviä, itekkin innostuin parista kurssista. (Mika 57)

Riittävä, jos kovin menee laajaksi, niin sitä ei pysty kukaan hallitsemaan. (Pekka 75)

Varmaan on ihan hyvä, näin pikku pitäjä. Huono tehdä, jos ei ole paljon tulijoita, sehän siinä on justiin, jos sinne panee tarjontaa, ei ne tuu. (Herkko 58)

Se on meidän kokoiselle kylälle yllättävänkin monipuolinen, ei voi ainaakaan natista, että ei järjestetä. (Marko 31)

Kysyntä vaikuttaa myös tarjontaan, jos miehet ovat huonompia lähtemään ja eivät tule kursseille, ei ole myös mahdollisuutta luoda monenlaista tarjontaa. Kaikkien vastaajien

elämäntilanteeseen liittyen ei Taivalkosken kansalaisopistolla ole tarjota heitä kiinnostavia kursseja tai niitä ei koettu siinä elämäntilanteessa ajankohtaisiksi ja tarpeellisiksi. Kiviranta (1998, 39) tuo esille tutkimuksessaan, että persoonallisuus ja elämäntilanne luovat lähtökohdan sille, että harrastusopiskelua edes harkitaan. Elämismailmaan liittyen tuotiin esille miesten elinympäristöstä opittu asenne opiskelua ja kursseja kohtaan.

6.7 Miehiä kiinnostavia kursseja

Petri toi esille maaseutu ja kaupunki elämismailmaan liittyvät erot. Maaseutu- ja kaupunkiväestön kurssitoiveet voivat erota hyvinkin toisistaan. Maaseudun lisäksi elämismailmaan liittyy Taivalkosken pohjoinen sijainti.

Kumpu tietäisinkin, ne pitäis olla miehiä kiinnostavia aiheita, mutta miehiä kiinnostaa niin erilaiset aiheet, eri miehiä, jos on kyse maaseudusta. Nythän puhutaan maaseudusta, täällä on vähän erilaiset, kun kaupunkilaisilla, minusta tällä kuitenkin on kurssitarjonta, en minä ole kokenut ainaakaan, että siellä on puutteita. (Petri 72)

Vaikka nykyiseen kurssitarjontaan oltiin osaksi tyytyväisiä, esille tuotiin, että miesten kiinnostuksen kohteet liittyvät harrastuksiin ja arkielämässä hyödynnettäviin opintoihin (ks. Kauppila & Tanhuanpää 2014, 14). Esille ei tuotu suuremmin formaaliin koulutukseen liittyvää hyödyn tarvetta, vaikka vastauksissa tuli ilmi myös kielten opiskelu (kolme vastaajaa), jota voi esimerkiksi hyödyntää työelämässä. Tietotekniikkaa (kolme vastaajaa) toivottiin iäkkäille myös päiväopetuksena, jossa opitaan yksinkertaisia asioita, kuten verkkopankissa maksamista ja lehden lukemista Internetissä. Kyösti ja Marko toivat esille myös liikunnalliset kurssit.

ATK, tällaiset verkkaiset vanhemmille ihmisille suunnatut kurssit, sillä niillä on aikaa päivälläkin. (Pekka 75)

Vähä iäkkäämpi väki tarvis ATK- puoleen sellaista rauhallista opetusta. Nehän pääsee päivälläkin, yksinkertaista, ... maksut ja lehen, jos pystyy lukemaan. Minun ikäluokka on sellaista. (Pekka 75)

Ei henkilökohtaisesti, kuin se kieli, englanti lähinnä, ikää tullut sen verran ettei välttämättä. (Petri 72)

Kielet on semmonen, että on tehnyt mieli lähteä niitäkin opiskelemaan, mutta nyt ei oon kyllä ollut niille aikaa sitten, ennemmin liikkunut. (Marko 31)

Se menee justuinsa niihin käsityöllisiin kursseihin, liikunnalliseen ja kaiken tämmöiseen, fyysinen, ei henkinen. (Kyösti 19)

Mannisen ja Luukanteleen (2008, 64) tutkimuksessa yllättäen huomattiin, että erityisesti eläkkeellä oleville miehille omaehtoiset ATK-opinnot olivat tarjonneet myös henkisen hyvinvoinnin ylläpidon mahdollisuuden.

Vastaajat toivat esille arkielämässä hyödynnettävien kurssien lisäksi harrastuksiin liittyviä kursseja, kuten kokki- ja metallikurssi sekä puuhun (viisi vastaajaa), kalastukseen (kaksi vastaajaa) ja metsästykseseen liittyvät kurssit. Kivirannan (1998, 48) tutkimuksen mukaan miehiä eniten kiinnostaviksi kursseiksi nousivat muun muassa puu- ja metallityöt, moottoriajoneuvon huolto ja ATK-kurssit. Samuli toivoi myös erikoisempia ja uudenlaisia kursseja.

Se on hyvä semmonen äijäkokkikurssi, ... se kokki juttu sehän on ihan IN nyt. Se ois loistava, ihan tosiaankin pitempikin aikainen... tietäs vähän kuitenkin, miten se pihvi oikeasti paistetaan. ... Sitten tietenkin on tämä puujuttu, vaikka venneenteko... varmaan kiinnostaa... miehiä, ... itteä kiinnostaa tuo veneenteko. (Mika 57)

Joku tuommonen justiinnsa käsityö homma, metalli-puuhommia tai sitte... metsästykseseen, kalastukseen liittyvää. ... Metallikurssi olisi hyvä, kun siellä pääsisi sorvit ja kaikki käyttämään, niin siellä pystyisi aina itelle touhuamaan kaikkia osia autoihin ja vehkeihin. (Matias 20)

Ehkä se ois... tietotekniikka hommaa, ...semmonenkin ois aika siisti, jossa opeteltas tekemään itetehtyjä näppäimistöjä. ... Tinaamiskurssi, tehtäs itelle semmosia mekaanisia näppäimistöjä tai... rakenellan niitä tai kasaan itelle niitä. Se olisi kyllä aika siisti kurssi,... menisin kyllä heti. Itseä kiinnostas tuommoset tekniset hommat. ... Tehään omia radiota tai ... piirilevyihin tinataan ne kaikki diodit ja transistorit tai... voi rakennella itelle... lämpömittareita tai pelejä. ... Jos olisi joku siisti urheiluhomma, vaikkapa joku riippuliito tai lakuvarjohyppy. (Samuli 19)

Miesten kurssitoiveet liittyivät heidän harrastusten ja arkielämän elämismaailmaan. Kurssitoiveissa näkyy myös ajatus siitä, mikä on eletyssä elämismaailmassa miehelle sopiva kurssi. Vanhempien vastaajien elämäntilanteeseen sopivina kursseina toivottiin päivällä toteutettavia arkielämää helpottavia opintoja. Lisäksi miesten toiveisiin yhdistyivät tilaan ja tarvikkeisiin liittyvät asiat, kuten veneenteko, johon tarvitaan iso tila tai metallikurssiin tarvikkeena sorvi. Kodin elämismaailmassa ei ole välttämättä mahdollisia tiloja ja tarvikkeita harrastuksiin. Non-formaalien koulutuksen etuna voidaan pitää sitä, että kansalaisopisto pystyy reagoimaan nopeasti ja joustavasti yhteiskunnan eri alueilla tapahtuviin muutoksiin, ja sitä myötä miehiä kiinnostavien kurssien kysynnän ja tarpeiden huomioimiseen. Sukupolvien perinteet ja normit määrittävät osaksi sen, mikä on miehille sopiva kurssi, ja se näkyy miesten kurssitoiveissa.

7 MARKKINOINTIVIESTITÄ

7.1 Kansalaisopiston markkinointiviestintä

Karjaluoto (2010) määrittelee markkinointiviestinnän kommunikaatiotekniikaksi kuten myynninedistämiseksi, mainonnaksi, henkilökohtaiseksi myyntityöksi ja suhdetoiminnaksi, joita markkinoijalla on käytössä ja joita yhdistämällä saavutetaan toivottu tavoite. Markkinointiviestintä käsitettä voidaan lähestyä myös kysyntään vaikuttamisen kautta ja määritellä markkinointiviestintä yrityksen ulkoisiin sidosryhmiin suuntautuvaksi *viestinnäksi*, jonka tavoitteena on vaikuttaa myönteisesti kysyntään sekä saada aikaan kysyntää. (mts. 11.)

Taivalkosken kansalaisopisto tiedottaa kursseistaan elokuussa ”*Opistokatalooki*” nimisessä lehdessä yhdessä Posion (aiemmin Kuusamo-opisto oli myös mukana) kansalaisopiston kanssa. Jokaisen taivalkoskelaisen ja posiolaisen kotiin jaettavassa lehdessä ovat syksyn ja seuraavan kevään kurssit: kurssikuvaus, hinta, ajanjakso, kelloaika ja kurssin opettajan nimi. Lehti julkaistaan myös Internetissä. Internetistä löytyy lisäksi Taivalkosken kansalaisopiston opinto-ohjelma, missä on samat tiedot kuin *Opistokatalookissa*. Taivalkosken kansalaisopiston kotisivulta löytyy linkki Päätalokeskuksen Facebook-sivustolle, missä on myös ilmoituksia ja kuvia kansalaisopiston toiminnasta. Opisto julkaisee lisäksi *Taika*-verkkolehteä, jossa yleisönosastoon voi lähettää ideoita ja toiveita toiminnan kehittämistä ja antaa palautetta. Verkkolehteen on myös kurssin opettajilla mahdollisuus kirjoittaa sekä laittaa kuvia kursseista ja opiskelijoiden töistä. Opiston toiminnasta on juttuja myös paikallislehdissä ja radiossa.

Opisto ilmoittaa uusista kursseista, luento- ja yleisötilaisuuksista sekä opetusohjelman muutoksista lukuvuoden aikana tarvittaessa *Taivalkosken sanomissa* ja opiston kotisivuilla. Lisätietoja kursseista saa myös opiston toimistolta. (Ilmoittautuminen 2015.)

Kaikissa paperilla ilmestyvissä ilmoituksissa on tietty graafinen linja, musta-sini-valkoinen värimaailma. Paperi-ilmoitukset vaikuttavat ulkoasultaan ja sisällöltään selkeiltä,

osa hyvinkin informatiivisilta ja sukupuolineutraaleilta. *Opistokatalookissa* käytetään tunnettujen runoilijoiden runonpätkiä ja värivalokuvia opiskelijoiden töistä, jossa enemmistönä ovat naisten työt. *Taika*-verkkolehdessä on myös vähemmistönä miesten kurssi- ja työkuvat.

Varsinaista markkinointiviestintästrategiaa Taivalkosken kansalaisopistolla ei ole, ”jotain markkinoinnista lukee opettajan oppaassa.” (Koivukangas 2015b). Opettajan oppaasta löytyy lähinnä sanomalehtien ja radioiden yhteistietoja.

7.2 Kokemuksia markkinointiviestinnästä

Vastaajat jakautuvat selvästi niin, että nuorimmat, 19–21-vuotiaat eivät lukeneet ollenkaan Taivalkosken kansalaisopiston syksyllä postissa joka kotiin ilmestyvää opinto-ohjelmaa, kun siitä vanhemmat lukivat kaikki. Suomalaisista nuorista (10–29-vuotiaat) alle kolmasosa lukee sanomalehteä päivittäin (Karjaluo 2010, 98). Tiedotteiden suurin ongelma on se, että vain harva tiedote herättää vastaanottajassa mitään vastakaikua tai tunnereaktiota. Kaikista heikon tiedottamisen hallitsevat julkisyhteisöt ja viranomaistahot. (Kormilainen 2013, 43–44.) Kuitenkin paperista *Opistokatalooki* -kurssiohjelmaa pidettiin yleisesti selkeänä.

Sitä ohjelmaa itse asiassa en lue, ongelma on siinä, että en ole koskaan nähnyt sen postissa tulevan. (Kyösti 19)

Löytyvät minun mielestä, olen oppinut lukemaan. Minusta ihan selvä, kun ne kuitenkin ovat siellä aiheittain. (Pekka 75)

Pikkusen tietenkäin täytyy kuitenkin sitä selata, mutta kyllä ne löytyvät ja hyvin ne tulevat siitä, mikä rupiaa kiinnostamaan. ... En ole sillä silmällä katsanut pitäisikö parantaa jotenkin. (Mika 57)

Taivalkosken kansalaisopiston tiedote ja mainonta *Taivalkosken sanomissa* (”viikkomainos”) herätti hyvin huomion kaikissa miehissä, yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta. Suurin osa nuorista vastaajista (19–21) ei ollut kovin kiinnostunut lukemaan perusteellisemmin opiston tiedotteita.

Oon huomannut, että on ollut, mutta en ole sillä tavalla ajatellut asiaa.
(Simo 21)

Kyllä katon yleensä, onko mitään kiinnostavaa. Viikkomainoksesta... ne kaikki yleensä näkkee ja tietää, että siinä mainostaa. (Matias 20)

Olenhan minä niitä aina lukenut, mutta en ole mittää varsinaisesti ajatusta niiden ympärille muodostanut. (Kyösti 19)

Enpä minä niitäkään lue, että eipä ole tullut siitäkään tietoa. (Samuli 19)

Nuoremmat ikäluokat eivät ehkä ole kiinnostuneita omassa elämäntilanteessa kansalaisopiston tarjonnasta niin paljon kuin vanhemmat, eivätkä sen takia seuranneet aktiivisesti tiedotusta. Vanhemmat vastaajat seurasivat puolestaan aktiivisesti *Taivalkosken sanomissa* ilmestyviä tiedotteita. Niitä pidettiin ajankohtaisina ja tarpeellisina, koska syksyllä jaettava *Opistokatalooki* ei ollut välttämättä enää tallessa.

Viikkomainoksesta ole katsonut, ovat hyviä, näkee milloin ovat ja minkälaisia. ... Mainonta pelaa viikkomainoksessa. (Aki 49)

Sehän on erittäin hyvä, sehän on niin selekeä ja tulee juuri ajankohtaisesti. ... Se joka tulee joka vuosi, ... joka syksy, se voi olla jo ehkä poissa ihmisten silmistä se on ihan hyvä kyllä. ... Se luetaan yllättävän tarkoin, ... sen peitto on niin hyvä. Minusta... tuo tieto tulee kyllä just niin hyvin, mä olen kyllä monesti kattonutkin, että tulee kyllä hyvin nämä täsmätarjonnat näitten viikkosanomien osalta. Tietenkinhän sitä mainontaa voi lisätä vaikka kuinka paljon, on eri asia kuuleeko sitä kukaan. (Mika 57)

Tämä on hyvä, kun laitetaan viikkomainokseen, muualta ei kyllä tule paljon tietoa. (Herkko 58)

Paikalliset lehdet, Taivalkosken sanomat ovat minusta, se on paras täällä, kun se tulee joka talouteen, muut lehdet eivät tule lähellekään. (Petri 72)

Yksistään opiston *Opistokatalooki* ei ole riittävä viestintäkanava ainakaan nuorten ikäluokkaa ajatellen. *Taivalkosken sanomissa* ilmestyvät opiston mainokset herättävät hyvin huomion kaikissa ikäluokissa ja niitä seurattiin kaikkein tiiveimmin. Nelimarkan (2015) mukaan tiedotteilla voidaan tavoitella kohderyhmiä suoraan. Tulosten kannalta on tärkeää: miten tiedote muotoillaan, kenelle sen kirjoitetaan sekä miten ja mihin aikaan sen lähetetään. (mts. 2.)

Marko näki, että mainontaa voisi lisätä, koska opistolla on osaavia ja ammattitaitoisia opettajia, mutta osallistujia ei ole. Simo toivoi iskevämpää miehiin vetoavaa mainontaa.

Äkkiä semmonen tuntuma on, että niitä varman niinku voisi mainostaa enempi. ... Sinällään mikä on ollut ei ole huonoa mainontaa, mutta tuota joskus on miettinyt, kun on tosi... hyviä opettajia, hyviä kursseja, mutta ei käy ihmisiä, eikö ne sitten ole tietoisia vain mistä se on kiinni. ... Moni ei ehkä tiedostakaan sitä kuinka loppujen lopuksi hyviä ja ammattitaitoisia opettajia on ne kurssien vetäjät. (Marko 31)

Joku iskevempi mainosteksti tai joku mainosnaula, ... että se vetoaisi miehiin enemmän. (Simo 21)

Kivirannan (1998) tutkimuksen mukaan onnistunutta kurssia edelsi ennakkomainonta, joka oli ollut tehokasta ja tiedottamisessa oli käytetty muitakin medioita kuin lehti-ilmoittelua. Yksittäisiä kursseja oli nostettu ilmoittelussa esiin ja opettajia oli esitelty oppiarvoa ja nimeä enemmän. Kuitenkaan pelkkä mainonta ei riitä vain kurssitarjonnan on oltava kiinnostava ja sen on vastattava mainonnan herättämiä odotuksia. Miehet olivat kaivanneet myös kursseista enemmän yksityiskohtaista tietoa. Ilmoittelulta ja mai-

nonnalta odotettiin iskevämpää ja ehkä kaupallisempaa otetta. (mts. 65–66.) Ilman luotettavia ja laadukkaita koulutustuotteita markkinoinnilla ei ole merkitystä (Mattila 2007, 46).

Maailma muuttuu, myös markkinoinnin ja viestinnän tavat muuttuvat, kuitenkin sijaa on myös perinteiselle printtimainonnalle (Kormilainen 2013, 13, 153). Maailman muuttuessa, muuttuu myös elämismaailma missä mainostetaan. Nelimarkka (2015) toteaa, että organisaation kannattaa hyödyntää monia eri kanavia ja keinoja, jotta se saa viestinsä kohderyhmänsä tietoon. Mediaviestintä on näistä yksi tapa, ja siinä onnistumalla saa parhaimmillaan oman viestinsä läpi laajasti, uskottavasti ja kustannustehokkaasti. (mts. 2.)

7.3 Kokemuksia sähköisestä viestinnästä

Petri oli ainoastaan tutustunut kurssitarjontaan ennen opinto-oppaan ilmestymistä Internet-sivujen kautta. Kolme säännöllisesti opiskelevaa oli vierailut opiston Internet-sivuilla, jossakin muussa tarkoituksessa kuin kurssitarjontaa katsoen, lähinnä ilmoittautumassa tai katsomassa jotakin mieltä askarruttavaa asiaa. Haastateltavista nuorista (19–20-vuotiaat) vain yksi oli tutustunut kansalaisopiston Internetsivustoon ja koki, että kansalaisopiston Internet-sivut olivat hankalat. Internet ja sosiaalinen media koettiin kuitenkin viestintäkanaviksi potentiaalisten miesopiskelijoiden tavoittamiseksi.

Kyllä, ennekuin lukukausi alkaa.” (Petri 72)

Oikeastaan lähinnä niin kuin sieltä se ilmoittautuminen. ... Itelle on ollut ainakin se kirjanen, mitä oon selannut. ... Sillalalla on kyllä tullut katottua, että ... mitä se kurssitarjonta pitää sisällään, sitä on saattanut käydä netistä kattoon. ... Sosiaalinen mediahan on nykypäivänä semmonen, jossa kumminkin melko paljon ihmiset roikkuu ja ei oo ainakaan... iästä kiinni, kun eläkeläisilläkin näkyy olevan nykyään aika. Se on se nykypäivän kanava se. (Marko 31)

En nyt suoranaista kurssia ole ehtinyt, oon vain selailut. ... Ei se ihan niin helppo ole löytää,... vähän turhan pikkusen vaivanloiselta se tuntui.
(Kyösti 19)

Karjaluoto (2010, 98–99) korostaakin, että Internetin käyttöä pidettiin tärkeänä sähköisessä asiointissa ja yhteydenpidossa ystävien kanssa, erityisesti yli 20-vuotiaiden keskuudessa.

Verkkotiedote jatkaa elämäänsä itsenäisesti ja löytyy esimerkiksi hakukoneiden välityksellä, erottuminen massasta on kuitenkin vaikeaa (Nelimarkka 2015, 2). Sosiaaliselle medialle on ominaista, etteivät perinteiset viranomaisviestinnän lainalaisuudet ja keinot päde. Viesti ei ole enää keskeistä vaan keskeistä on ryhmään kuulumiseen liittyvä viestintä. (Juntunen & Saarti 2014, 96.)

Tiedonhaussa uusina ovat tulleet verkon sosiaaliset suosittelu- ja suodatinpalvelut. Palvelussa nuoret seuraavat sosiaalisen median kautta muiden kommentteja ja kysyvät tuttujensa mielipiteitä, heitä kiinnostavista asioista kuten palveluista, tapahtumista ja tuotteista. (Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2013, 17.) Ihmiset perustavat päätöksiä muiden mielipiteisiin ja kommentteihin, ja mitä lähempää mielipide tulee, sitä helpommin se otetaan totena (Kormilainen 2013, 68). Tutkimuksen mukaan verkossa halutaan ihmiskontakteja ja haetaan apua omien päätöksien tueksi tiedustelemalla muiden ihmisten kokemuksia palveluista. Palveluihin liittyen kuluttajat kokevat tarvitsevansa aineellisia tuotteita enemmän tietoa päätöksensä tueksi. (Simões & Soares 2010, 372.) Päätöksien perustuminen toisten mielipiteiden varaan tai kommentteihin on silloin tärkeää. Juntusen ja Saartin (2014, 96) mukaan verkkoviestinnässä maineenhallinnan merkitys korostuu.

Some ja nuoret 2015 -kyselyn mukaan suomalaiset nuoret (13–29-vuotias) käyttävät sosiaalisen median palveluna eniten YouTubea (86 %) ja toisen tulee WhatsApp (82 %), joka on kasvattanut suosiotaan erittäin nopeasti. Facebookkia käytetään edelleen myös hyvin aktiivisesti (81 %). (Weissenfelt & Huovinen 2015.) Kormilaisen (2013) mukaan nuorille YouTube on paljon tärkeämpi media kuin meille muille. Toinen nuorisokanava

on YouTuben videobloggaajat. Bloggaajat ja muut nykyajan sisältötekijät eivät palaa tiedolla, vaan tunteella, missä sisällöt ovat entistä henkilökohtaisempia. (mts. 9, 82.) Nuoret elävät sosiaalisen median elämismaailmassa vahvemmin kuin vanhemmat yksilöt.

On aivan sama käyttääkö välineenä esimerkiksi Facebookkia tai sanomalehteä, jos ”sisältö on skeidaa, et hyödy siitä mitenkään” (Kormilainen 2013, 9). Perinteinen media on edelleenkin merkittävä tekijä, ja puheet sen kuolemasta ovat vahvasti liioiteltuja (Neli-markka 2015, 14). Huomioitava on myös se, että vanhemmilla opiskelijoilla ei ole käytössä välttämättä Internetiä tai kokevat sen kautta kurssien tiedonhaun ja ilmoittautumisen vieraaksi toiminnaksi, joten opiston on otettava huomioon monenlaiset ryhmät markkinointiviestinnässä.

Jaetut kokemukset ja tarinat ovat merkittävässä roolissa koulutusmarkkinoinnissa (Antinoja 16, 2011). Paola Suhonen toteaa, että samaistavat ja tunteisiin vetoavat tarinat ovat parasta mainontaa tänä päivänä. Tarinan avulla luomme tunteita ja rakennamme palvelusta kokemuksen. (Kalliomäki 2014, 10, 207.) Some on mielihyvien ja merkitysten kantaja sekä herättäjä (Merilampi 2014, 82).

Elämisyhteiskunnasta katsottuna koulutus koetaan houkuttelevana, mikäli siihen liittyy voimakkaita elämyksiä. Opiskelija nähdään myös entistä enemmän kuluttajana, johon pyritään vaikuttamaan koulutusta koskevan mielikuvamarkkinoinnin menetelmin. (Manninen, Mannisenmäki, Luukkanel & Riihilä 2003, 13.) Ihmiset tarkastelevat asioita mielikuvina ja nämä mielikuvat vaikuttavat heidän käyttäytymiseen (Juntunen & Saarti 2014, 90).

On hyvä muistaa, että yhteiskunnallinen toimintamalli korostaa sivistynyttä markkinointiajattelua, jonka mukaan organisaation tulee perustaa päätöksensä kuluttajien tarpeille ja heidän pitkän tähtäimen mielenkiinnon kohteille, palveluntarjoajan omille vaatimuksille sekä yhteiskunnan pitkän tähtäimen tavoitteille. Yhteiskunnallinen ajattelu-tapa vaatii palveluntarjoajaa vaalimaan sosiaalista vastuuta. (Maringen 2005, 568.)

Järjestöille sosiaalinen media tarjoaa kustannustehokkaan mahdollisuuden markkinoida toimintaa, mutta organisaation tulee ymmärtää, että se vaatii työntekijäresursseja ja aikaa, ilmaiseksi ei verkossakaan saa mainetta ja mammonaa (Seppälä 2011, 11).

7.4 Puskaradio

Vastaajat saivat lisäksi tietoa Taivalkosken kansalaisopiston kursseista ystävien, tuttavien, vaimon, työkavereiden sekä kurssin opettajan kanssa keskustellen. Tuttavien kanssa keskustellessa voidaan samalla mainostaa kurssia.

Joskus jossain keskustellaan, kysellään ootkona ollu, olisi semmonen mukava. (Pekka 75)

*Ja sitten se niin sanottu puskaradio eli... joka siellä on niin ne sais kerto-
maa siellä jossakin tästä asiasta, se on paras kuule, se on hyvä ja tuu, se
on ihan eri vaikka kuinka mainostat jossakin. Tämä somekurssi... tuli sit-
ten tuosta, kun naapurin Olli soitti mulle, että olisiko hyvä käydä, kun
meillä on itellä tarve noihin kotisivuihin. (Mika 57)*

*Työkaveri vinkkas siitä tanssikurssista silloin eka kerran, elikkä sen pari-
tanssikurssi oli minne lähtiin, ja tuota vaimo innostu siitä kuntonyrkkei-
lystä ennen minua, niin se tuli sitä kautta sitten. ... Tullee tuttavien kanssa
puhuttua missä kulkee, kyllä... ihmisten kanssa juttelee, ... ja se mitä tut-
tuja milläkin kurssilla kulkee, ainakin tietää sitten vinkata. Koittanut mai-
nostaa sitten itsekin samalla lailla, jos on joku kiva juttu ollut. (Marko 31)*

*Kaveri kerto, että on sellainen kurssi mahdollinen. ... Itse asiassa tuon lu-
kion oppitunnin aikana, kun kaverit otti asian puheeksi musiikin opettajan
kanssa. (Kyösti 19)*

Herkko oli saanut tietoa myös työkaverilta, joka oli levittänyt sanaa työpaikalla puutyö- ja metallikurssista. Hän näki, että mainoksia kannattaa antaa kurssipaikalla kurssilaisten vietäväksi esimerkiksi työpaikoille. Hän koki myös, että miehiä pitää kannustaa menemään kurssille.

Miehet... pitää jollakin opastaa. ... Niin kuin se puutyökurssikin, kukahan siellä oli ollut, sieltä kautta, joku siellä käynyt. Esimerkiksi metallikurssi, Kurikka levitti siitä tietoa. ... Jos joku on kurssilla niin sillä viedä työyhteisöön terveisiä, se on paras se, ne ei miehet ainakaan muuten... lähde.
(Herkko 58)

Kasvokkain tapahtuva ”puskaradio” näytti toimivan vastaajien elämismaailmassa niin kuin verkossa toimivat sosiaaliset suosittelu- ja suodinpalvelu. Samalla, kun ollaan konkreettisesti sosiaalisessa kanssakäymisessä, puhutaan kansalaisopistossa opiskelusta ja suositellaan tutuille sekä työkavereille kursseja. Mitä lähempää mielipide tai suositus tulee, kuten työkaverilta tai ystävältä, sitä paremmin lähdetään harrastamaan tai oppimaan uusia asioita. Lopulliseen kurssille osallistumiseen näyttää vaikuttavan omat ja toisten ihmisten mielipiteet – tarinat kursseilta. Kiviranta (1998, 65) toteaa tutkimuksessa, että miehet eivät osaa etsiä tietoa kansalaisopiston tarjonnasta.

7.5 Miehillä tiedottaminen

Haastateltavat toivat esille miesten elämismaailman liittyviä paikkoja, missä miehille kannattaa tiedottaa. Yksi vastaaja näki muun muassa opiston viestintäkanavaksi paikallisen huoltoaseman.

Sitten voisi ihan miehille suunnattuja, semmosia mainoksia laittaa, vaikka jonnekin semmoisiin paikkoihin, missä miehet asioi paljon, vaikka Teboi- lille tai semmoisiin. (Samuli 19)

Vastaajat varsinkin nuoret kokivat, että potentiaalisille miesopiskelijoille voisi markkinoida kursseja koulun infotilaisuuksien tai koululle jaettavien esitteiden kautta. Henkilökohtainen myyntityö koettiin myös yhdeksi mahdollisuudeksi tiedottaa kursseista kokouksien alussa tai eri tapahtumissa.

*Sitten... koulussa infotilaisuuksia, saisi enemmän nuorille tietoa perille.
(Simo 21)*

Jos siellä joku on kurssilla niin sille antaa ne esitteet ja sanoa että viiä näitä, sillain se paraiten mennee. Hei viepä sinne koulun ilmoitustaululle ja kerro tästä, ei se muuten, se on sitkasta. (Herkko 58)

Tietenkin, jos ois viitseliäisyyttä,... kun on näitä kokouksia, erilaisia metsästyseuroja ynnä muuta, mutta se vaatii jo kyllä jalkautumista. Minulla on sellainen käsitys, että mielellään niihin enne kokousta jonkinlaisen puheen vuoron saa, mutta se ei pitäisi olla pitkä, mutta se on henkilökohtainen myyntityö silloin. Varsinkin metsästyseurat, kun ne pitävät kesäkokouksia ja talvikokouksia,... tai joku kyläseuran tapahtuma. Esimerkiksi meillä on ... kisat, niin siellä voisi olla esimerkiksi tällöinen infopiste,... tosin siinä on turistejakin paljon. (Mika 57)

Tutkimuksen mukaan miehet kaipaavat asiallista, perusteellista ja suhteellisen yksityiskohtaista tietoa kurssien sisällöistä. Selkeä kuvaus kurssin sisällöstä helpottaa miestä arvioimaan, tarjoaako kurssi hänelle todella sitä, mitä hän tarvitsee ja odottaa. (Mattila 2007, 59.)

8 YHTEENVETO

Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoitus on pyrkiä selvittämään miesten opiskelun ja (viestinnän) kokemuksia Taivalkosken kansalaisopistossa ja sen kautta tuottaa tietoa voidaanko miesten vähäisempään osallistumiseen reagoida oppilaitoksen toiminnassa.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että kaikkien nuorten keskuudessa ei ole mielikuvaa siitä, että kansalaisopistossa voi opiskella myös nuori. Jos kokemus on se, että kansalaisopisto ei palvele nuoria, eivät he osaa hakea palveluja ja käyttää niitä. Nuoriin suunnatulla kansalaisopiston imagolla, viestinnällä ja kursseilla voidaan muokata mielikuvaa siitä, että opisto on myös nuorten oppimispaikka. Kauppisen ja Tanhuanpään (2014, 22) mukaan virheellisten mielikuvien muuttamiseksi kansalaisopiston tulisi tehostaa markkinointiaan ja suunnata sitä entistä vahvemmin uusille potentiaalisille asiakasryhmille.

Uusien potentiaalisten asiakasryhmien hankintaan antaa merkitystä myös Euroopan komission elinikäisen oppimisen strategia, kun yhtenä aihealueena on formaalin koulutuksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Euroopan komission elinikäisen oppimisen strategiaa silmälläpitäen tehdään tunnetuksi non-formaalialia koulutusta ja kehitetään kansalaisopistoa tietoisesti uudenaikaisena ja uusien ryhmien oppimispaikkana, jonka opintoja voi hyödyntää formaalissa koulutuksessa.

Opiskelumotivaatio

Miesten opiskelumotivaatio näytti rakentuvan kansalaisopistossa opiskeluun useasta eri merkityksestä. Miehillä näyttää olevan hyvinkin merkityksellisiä motivaatiotekijöitä opiskeluun liittyvät sosiaaliset suhteet, yhdessä tekeminen, vuorovaikutus ja yhteisöllisyys. Konkreettisten sosiaalisten suhteiden merkitykseen harrastusopiskelussa näyttää vaikuttavan se, että yhteiskunta on tietoteknistynyt, ja usein työssä, vapaa-aikana tai opiskellessa ollaan fyysisesti yksin tietokoneen ääressä. Myös käsillä tekemisen halukkuus ja liikunnalliset kurssit voidaan nähdä vastapainona nykyiselle tietotekniikkapainotteiselle yhteiskunnalle ja työssä jaksamiselle.

Taulukko 3. Miesten opiskelumotivaatiotekijät

ammattillisen osaamisen kehittäminen, itsensä kehittäminen työhön tai vapaa-aikaan liittyen, käytännön tarve, uuden taidon oppiminen, mielenkiintoine harrastus ja uteliaisuus
ammattitaitoinen opettaja, opiskelijoiden toivomusten kuuleminen, opetuksen tavoitteet ja tapa
opetuksen halpa hinta ja opetustila
opiskelun vapaamuotoisuus ja rento ilmapiiri
sosiaaliset suhteet, halu kuulua ryhmään, yhteishenki, yhteisöllisyys ja ystävyyssuhteet
lisääntynyt vapaa-aika ja terveyshyöty

Harrastusopinnoilla voidaankin katsoa olevan yksilöllisen hyödyn lisäksi yhtiökunnallista hyötyä, kun harrastuskurssit mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen, tuovat henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä mielekkyyttä elämään. Mannisen ja Luukanteen (2008) tutkimuksen opiskelumotiiveissa korostuivat sosiaalinen vuorovaikutus ja vaihtelunhalu, kiinnostavien asioiden oppiminen, mutta opiskelulla oli myös ammatillisia tavoitteita. Miehille tärkeää oli myös oppimiseen ja osaamiseen (esim. ATK-osaaminen) sekä välittömiin käytännön hyötyihin suuntautuvat opinnot. (mts. 67.)

Miehet halusivat opiskella pääsääntöisesti konkreettisesti yhdessä toisten kanssa, mutta nähtiin myös fyysisen opetuksen yhdistäminen verkossa tapahtuvaan opetukseen kieli-kursseilla tai kurssin ollessa useamman kunnan alueella. Kokonaan verkkokurssina toteuttavana nähtiin sosiaaliseen keskusteluun liittyvä kurssi. Ihmiset ovat tottuneet toimimaan ja opiskelemaan ”verkossa”, joten verkkokurssit ovat osa kansalaisopiston tulevaisuutta.

Miesten opiskelemattomuuden syyt kansalaisopistossa

Erilaiset elämäntilanteet ja elämismaailma voivat vaikuttaa siihen opiskeleeko mies kansalaisopistossa. Miehet toivat esille varsinkin kiinnostavien kurssien puuttumisen ja kokivat, että kurssit ovat enemmistönä suunnattu naisille. Toisaalta haastattelussa tuli ilmi nuorempien vähäinen tieto kansalaisopistosta, ja että kaikki miehet eivät seuraa

aktiivisesti kansalaisopiston ilmoittelua, joka voi johtaa siihen, ettei tiedetä kaikista kurssi- ja opiskelumahdollisuuksista.

Taulukko 4. Miesten opiskelemattomuuden syyt kansalaisopistossa

miesten asenne opiskelua kohtaan, huono lähtemään ja laiskuus
vähän tietoa kursseista ja kansalaisopistosta
miehiä kiinnostavien kurssien puuttuminen ja erikoisen kurssitarjonnan puuttuminen
kurssitarjonta on suunnattu naisille
ei ajankohtaista tarvetta

Vaikka kansalaisopisto on vahva ja iäkäs brändi, mutta millainen se on tässä ajassa nuorten silmissä, jos nuoret miehet ajattelevat, että kurssit ovat suunnattu vanhemmille henkilöille? Opisto voi pyrkiä tarjoamaan eri-ikäisille miehille heitä kiinnostavia kursseja ja vähän erikoisempia kursseja (ks. Mattila 2007, 59). Kauppilan ja Tanhuanpään (2014, 18) mukaan vähitellen kokeilevan kurssiohjelman uudistaminen on kansalaisopistojen elinehto. Mattila (2007, 62) tuo myös esille, että koulutuspalautelomakkeisiin on syytä laittaa kysymys vastaajan sukupuolesta, jotta palautelomaketta voi hyödyntää myös sukupuolinäkökulmasta. Taivalkosken kansalaisopiston tarve on lisätä tunnettuutta kaikenikäisten ihmisten opiskelupaikkana.

Miehiä kiinnostavat kurssit

Harrastukseen liittyvät ja käytännön hyötyä tuovat kurssit näyttivät kiinnostavan miehiä.

Taulukko 5. Miehiä kiinnostavat kurssit

ATK	vanhemmille henkilöille verkkopankissa asioiminen ja lehden luku Internetissä
Elektroniikka	lämpömittareiden, pelien ja tietokoneiden mekaanisten näppäimistöjen valmistus sekä tinaamiseen liittyvät kurssit
Kalastus	paunetti ja kalastusvälineitä
Kielet	englanti
Liikunta	riippuliito ja laskuvarjohyppy
Metallityö	autoon ja niihin liittyvät kurssit
Ruuanlaitto	pihvinpaisto
Puutyö	hirsirakennus, veneenteko ja yleensä puutyöt
Muut toivomukset	musiikkiin ja metsästyksen liittyvät kurssit

Kauppilan ja Tanhuanpään (2014, 14) mielestä joukkuepelit voisivat houkutella kansalaisopistoon lisää nuoria miehiä. Joukkuepelit mahdollistavat ystävyys, joka oli tärkeä juuri nuorille heidän oman identiteetin kehittymisen kannalta. Miesten kiinnostuksen kohteiden lisäksi kanttaa seurata aikaa ja yhteiskunnan muutoksia opintotarjontaa suunnitellessa. Esimerkiksi muutamien vuosien jälkeen ei ole enää tarvetta ATK-peruskursseille, vaikka ne ovat nyt toivottuja ja niille on kova tarve vanhempien ikäluokkien keskuudessa. Tulevaisuudessa tarvitaan toisenlaista tietotekniikkaosaamista, koska ATK-osaaminen on jo nuoremmilla sukupolvilla perusosaamista, jonka Marko tuo esiin:

Ite oon jo sitä sukupolvea, että minulla on ollut kuusivuotiaasta asti tietokone ja jonkinlaiset pelikonsolit, niin oon... semmoseen niinku tietokonepelaamiseen sitte ehkä pienestä asti oppinut. (Marko 31)

Ajanhengessä pysyminen vaatii kuitenkin työntekijöiltä osaamista ja jatkuvaa opiston kehittämistä. Valkonen (2008, 105) muistuttaa tutkielmassaan, että opiston omaehtoiseen harrastuspohjaiseen koulutukseen kohdistuvan kysynnän ennakointi ja arviointi eivät ole helppoa, koska tarjonnan ohella kilpailussa pärjäämisen ehdoksi nousee toiminnan laadukkuuden ylläpito. Taivalkosken alueella on myös muita perinteisiä tahoja ja toimijoita, jotka tarjoavat esimerkiksi liikuntaan, metsästykseen ja kalastukseen liittyviä kursseja sekä erilaista toimintaa. Opiston ei kannata lähteä tarjoamaan samoja kursseja, mitä muilla alueen toimijoilla on, eli ehkä sitä erikoisempaa kurssitarjontaa kannattaa kokeilla. Tarjota voi myös miesten vapaa-aikaan ja harrastuksiin liittyviä kursseja, joita toiset toimijat eivät paikkakunnalla tarjoa.

Usean vastaajan vapaa-aika menee alueen perinteisissä toiminnallisissa vapaa-ajan viettomahdollisuuksissa. Nuorempien miesten harrastuksena ja vapaa-ajanviettona oli esimerkiksi Internetin kautta pelaaminen. Nuorten miesten kursseilla voi yhdistää esimerkiksi videopelit, yhdessä oleminen ja fyysinen liikkuminen eli liikunnalliset videopelit, koska ystävät ja pelaaminen olivat nuorille tärkeitä, samalla huomioiden fyysinen terveys.

Markkinointiviestintä

Miehet seuraavat hyvin Taivalkosken kansalaisopiston mainontaa, vaikka kursseille ei aina osallistuttu. Paperisena ilmestyvässä *Taivalkosken sanomissa* kansalaisopiston markkinointiviestintä oli kiistatta luetuin miesten keskuudessa ja siihen toivottiinkin laajempaa kurssikuvausta kevään kursseista, joten tammikuussa ennen kurssien alkua kannattaa laittaa kattava tiedote *Taivalkosken sanomiin* kansalaisopiston kevään kursseista.

Toisena tuli *Opistokatalooki* ja kolmantena opiston sähköiset kotisivut. Opiston Facebookia ja *Taika-verkkolehettä* ei maininnut seuraavansa kukaan vastaajista. Opiston ko-

tisivuja, Facebookkia ja *Taika*-verkkolehteä kannattaa mainostaa jatkossa näkyvämmiin paperisen mainonnan yhteydessä, jotta miehet tulisivat niistä tietoisemmiksi.

Opistokatalookissa enemmistönä oli kuvia naisten töistä sekä runoilijoiden runoja. Opisto voi pyrkiä lisäämään miesten kurssivalokuvia ”katalookiin”, koska kuvat nousevat ensimmäisenä esiin selatessa *kurssikatalookia*. Myös runojen paikalle voi laittaa kurssilaisten tarinoita ja onnistumisia kursseilta. *Taika*-verkkolehti oli myös opettajien kanava mediaan, missä on hyvä pyrkiä tuomaan enemmän miesten kurssikuvia ja -tarinoita esille, koska ne ovat nyt vähemmistönä siellä. Verkkolehteä ja sen yleisöosastoa voi tehdä myös tunnetummaksi, koska miehet eivät maininneet lainkaan haastatteluissa, että seuraisivat tai vierailisivat sivustolla, joten hyvin mahdollista etteivät miehet tiedä sen olemassaolosta. Taivalkosken kansalaisopiston Facebookiin on mahdollisuus kuvien ja tarinoiden lisäksi tuottaa miesten kursseilta videoita. Mattilan (2007, 59) tuo esiin tutkimuksessaan myös, että haastattelut opiskelevista miehistä voivat luoda mielikuvan, siitä että mieskin voi viihtyä vapaan sivistystyön opinnoissa.

Osa kurssikuvauksista kaipaa myös informatiivisempaa, tarinallisempaa ja miehiin vetoavaa tunteellisempaa kurssikuvausta. Kauppila ja Tanhuanpää (2014, 19) näkevät, että kurssikuvausten merkitys on keskeinen, koska mielikuvat kursseista syntyvät yhä paljolti paperisten esitteiden pohjalta. Myös sähköisen viestinnän kurssikuvauksiin on syytä kiinnittää huomiota. Markkinointiviestintään toivottiin myös iskevämpiä tekstejä. Mattialan (2007, 41) mukaan kilpailukyvyn säilyttäminen muihin koulutusorganisaatioihin vaatii vapaassa sivistystyössä myös iskevämpää ja näkyvämpää ilmoittelua.

Haastateltavien miesten mukaan moni ei tiedosta kuinka ammattitaitoisia ja hyviä opettajia kurssien vetäjät ovat, joten kurssikuvausten yhteyteen voi tehdä opettajasta mielenkiintoa herättävän henkilökuvan esimerkiksi; valokuva, nimi, oppiarvo, ettei opettaja jää vain pelkäksi kasvottomaksi nimeksi. Borgin (2013, 120) mukaan miehille oli tärkeämpää mielikuvat koulutuksen tarjoamasta asiantuntemuksesta kuin naisille ja se, että koulutuksen tarjoajat mainostavat koulutusta houkuttelevalla tavalla.

Tiedotteita kaivattiin myös miesten erilasiin työ- ja kokoontumispaikkoihin sekä tapahtumiin, kuten huoltoasemille, kylätapahtumiin ja metsästysseuroihin. Kurssitiedottamisessa kannattaa ottaa huomioon kohderyhmä, mitä kurssia heille markkinoidaan. Metsästysseuroja voi lähestyä esimerkiksi sihteereiden kautta lähettämällä tiedotteen muun muassa heille suunnatuista luontoon ja metsästyksen liittyvistä kursseista. Miesvaltaisille työpaikoille voi antaa esitteen opiston kursseista miehelle, joka jo opiskelee kansalaisopistossa. Esitteitä voi lähettää myös kirjeitse vietäväksi miesvaltaisten työpaikojen kahvihuoneisiin tai infotauluille. Henkilökohtaista myyntityötä voidaan tehdä erilaissa tapahtumissa ja ryhmien kokoontumispaikoissa.

Sähköisen viestinnän ja sosiaalisen median osuus tulee lisääntymään ja näin ollen tavalliset ihmiset ovat yhä enemmän itse virallisten tahojen rinnalla tuottamassa markkinointiviestintää, joten ystävien ja tuttavien mielipiteillä ja suositteluilla on suurempi arvo koskien myös kansalaisopiston kurssien markkinointia ja opiston imagoa. Voimakkaat elämykset, mielikuvat, samaistavat ja tunteisiin vetoavat tarinat sekä jaetut kokemukset vaikuttava olevan juuri tämän hetken markkinoinnin keinoja, joten näitä kannattaa pyrkiä hyödyntämään myös kansalaisopiston markkinoinnissa enemmän. Berger (2013, 113) ehdottaa tutkielmassaan, että tuttavaa voi käyttää kannustimena uusien asiakkaiden rekrytoinnissa, jossa suosittelija voisi saada itselle edun houkuttelemalla uuden asiakkaan osallistumaan kurssille. Etuna suosittelijalle voi olla muun muassa kurssihinnan alennus tai muu vastaava etu.

Miehet kokivat paperisten esitteiden lisäksi Internetin ja sosiaalinen media viestintäkanaviksi potentiaalisten miesopiskelijoiden tavoittamiseksi. Myös SoMe 2015 -tutkimuksessa ilmeni, että nuorille alle 20-vuotiaille Internet ja sosiaalinen media on tärkeä kavereiden kanssa viestittelyyn ja pelaamiseen. Nuorille (13–29-vuotias) YouTube, WhatsApp ja Facebookki olivat tärkeitä yhteydenpitovälineitä. Näitä seikkoja voidaan hyödyntää nuorille suunnatussa opiston markkinointiviestinnässä niin, että nuoret ja lapset voivat itse tuottaa mediasisältöä kansalaisopiston kursseista ja laittaa ne jakeluun sosiaaliseen mediaan. Nuorten itsensä tuottamasta sisällöstä löytyy tunnetta, joka luo samaistumista ja merkityksiä nuorille. Samalla voi miettiä videosisältöä tuottavien ja

tietotekniikkaan liittyvien kurssien perustamista lapsille ja nuorille sekä vastapainoksi erilaisia liikunnallisia ryhmäpelejä tukemaan sosiaalisia suhteita.

Taivalkosken kansalaisopisto on kaikkien opisto, ikään katsomatta, joten miespuoliset asiakkaat kuten nuoret ja lapset kannattaa huomioida myös markkinointiviestinässä. Nuoremmat vastaajat kaipaavat kansalaisopiston kursseilta tietotusta kouluille. Opisto voisi jakaa alakoulun, yläkoulun, lukion ja ammattiopiston ilmoitustauluille sekä mahdollisesti opettajien kautta tiedotteita nuorille ja lapsille sopivista kursseista. Tämän myötä lisätään myös kansalaisopiston tunnettavuutta, ja myönteisen mielikuvan rakentamista opistosta jo nuoresta lähtien. Kansalaisopiston sähköiseen ilmoittautumissivustoon voidaan tehdä oma pääluokka nuorten ja lasten kursseista, miettiä voi myös miehille omaa pääluokkaa, jotta kurssit olisivat helpompi löytää. Nuoremmat sukupolvet ovat nyt ja tulevaisuuden kansalaisopiston opiskelijoita, ja heidät pitäisi huomioida myös opetuksen suunnittelussa. Miksipä ei voisi järjestää myös kyselyn nuorille ja lapsille, siitä mitä he haluaisivat harrastaa kansalaisopistossa tai yleensä miespuolisille kunnan asukkaille kampanjajamielessä.

Elämme markkinataloudessa, joka vaatii entistä enemmän monia keinoja ja kanavia kurssien ennakkomainonnassa ja markkinoinnissa, joten kansalaisopistossa voidaan miettiä myös omaa markkinointistrategiaa. Opetuksen laatu, opettajan pätevyys, toisaalta ihmisten hyvinvointia tuottava toiminta ovat osa opiston markkinointia.

9 POHDINTA

Tutkielmassani olen sisällyttänyt pääosin teorian tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä tekstiin siihen kohtaan, missä aihetta käsitellään, enkä ole erottanut sitä omaksi osaksi. Tutkimuksen luotettavuutta olen pyrkinyt lisäämään vertailemalla omia tuloksia tosiin vastaaviin tutkimuksiin siinä kohdassa tekstiä, missä asiaa käsitellään. Vilkan (2007, 158) mielestä viime kädessä laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, sillä tutkija on osa tutkimusprosessia. Kirjoitin tutkimusprosessini mahdollisimman avoimesti näkyviin, koska laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa Hirsjärven ym. (2007, 227) mukaan tutkijan tarkka selvitys tutkimuksen kulusta. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa hahmottelin kirjallisesti myös aineiston keruun ja analyysin, joka luo Kanasen (2013, 118) mukaan tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen eettisen periaatteen mukaan noudatan tutkimuksessani tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja ja periaatteita: Rehellisyyttä, yleistä tarkkuutta sekä huolellisuutta tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa (Hirjärvi ym. 2007, 24; Tuomi & Sarjajärvi 2009, 132; Tutkimuseettisen neuvottelukunta 2012).

Ennen tutkimukseni julkaisua tutkimuksen luki läpi Taivalkosken kansalaisopiston rehtori ja ehdotti muutoksia työhöni, koska Kanasen (2010, 70) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa sillä, että luetuttaa aineiston ja tulkinnan sillä, jota se koskee.

Tutkimuksen aiheen valinta sujui pienen harkinnan jälkeen nopeasti. Tutkimuksen alussa kirjoittaminen oli suurpiirteistä ja keskityin kirjoittamaan aikuisopiskelusta, jonka myöhemmässä vaiheessa jouduin poistamaan lähes kokonaan, koska Taivalkosken kansalaisopistossa on opiskelumahdollisuus iästä riippumatta. Tämä näkyy myös miesten ja poikien osallistumisessa (Taulukko 1) opistossa opiskeluun.

Tutkimuskysymyksiä valitessa olisin voinut vielä enemmän perehtyä taustateoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin ilman kirjoittamista, koska silloin olisi ollut enemmän aikaa

lukea taustakirjallisuutta. Kiinnostus aiheeseen tuotti aluksi tutkimuskysymysten rajaamisen vaikeuden. Aineiston kerääminen sujui ongelmitta, vaikka jälkepäin mietin olivatko kaikki kysymykset tarpeellisia tai olisiko jotakin kysymyksiä pitänyt puolestaan lisätä. Tutkimusmenetelmän valinta ei myöskään ollut helppoa.

Haastateltavien ilmaisut olivat haastavia kirjoittaa, koska murrekirjoittamisesta ei ole kieliopillista oikeinkirjoitusohjetta. Muun tekstin kirjoittaminen ei niinkään tuottanut ongelmia, lähinnä se miten pystyn ymmärtämään ja tulkitsemaan syvällisesti miesten kokemuksia, mitä on oleellista esittää lukijalle miesten kommentteista ja onko teorian liikaa. Kuitenkin olen tyytyväinen tutkimuksen yhteenvetoon. Haastatteluun osallistuneille kuuluu suuri kiitos koko pro gradu -tutkielmasta, koska heidän suhtautuminen asiallisesti ja kiinnostuneesti tutkimukseeni mahdollisti koko tutkimuksen.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Antinoja, Anu 2011. Kansalaisopistot mielikuvien markkinoilla. Tampereen yliopisto: Kasvatustieteisen yksikkö pro gradu-tutkielma.

BeLL 2014. Benefits of Lifelong Learning in Europe: Main Results of the BeLL- Project Research Report. Saatavilla [www – muodossa: http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/BeLL-Research-Report.pdf](http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/BeLL-Research-Report.pdf). (Luettu 24.7.2015.)

Borger, Nina 2013. Markkinoinnin keinot vastata vapaa-ajan aikuiskoulutustarpeisiin. Case: Espoon työväenopisto. Aalto-yliopisto: Kaupan strateginen johtaminen, maisterin tutkinnon tutkielma. Saatavilla [www – muodossa: http://epub.lib.aalto.fi/ethesis/pdf/13309/hse_ethesis_13309.pdf](http://epub.lib.aalto.fi/ethesis/pdf/13309/hse_ethesis_13309.pdf). (Luettu 2.8.2015.)

Crotty, Michael 1996. Phenomenology and nursing research. Melbourne: Churchill Livingstone.

Empiirisen tutkimuksen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä 2015. Turun yliopisto. Saatavilla [www – muodossa: http://www.cs.utu.fi/kurssit/connet/kaytettavyys/materiaali/herkman/usable/Herkman_teksti_tulostettava.htm](http://www.cs.utu.fi/kurssit/connet/kaytettavyys/materiaali/herkman/usable/Herkman_teksti_tulostettava.htm). (Luettu 4.3.2005.)

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Harju, Aaro 2004. Aktiivinen kansalaisuus ja kansalaisopinnot. Teoksessa Seppo Niemelä & Marketta Luutonen (toim.) Taitava ihminen – toimiva kansalainen. Helsinki: Kansanvalistusseura, 63–71.

Heikkinen, Anja 2011. Miehiä, naisia vai aikuisia? Sukupuoli aikuiskasvatuksen haasteena. Teoksessa Risto Rinne & Arto Jauhiainen (toim.) Aikuiskasvatus ja demokratian haaste. Keuruu: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 46–83.

Hirjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huttunen, Matti 2014. Elämäntilanteeseen liittyvät reaktiiviset häiriöt. Duodecim terveyskirjasto. Saatavilla [www – muodossa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00367](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00367). (Luettu 7.7.2015.)

Häkkinen, Päivi, Juntunen, Merja & Laakkonen, Ilona 2011. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Yksilölliset ja yhteisölliset oppimisen tilat. Teoksessa Kirsi Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 51–63.

Hämäläinen, Juha 2011. Sosiaalipedagogiikka koulun kehittämisessä. Teoksessa Kirsi Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 197–210.

Ilmoittautuminen 2015. Kansalaisopisto. Saatavilla [www](http://www.taivalkoski.fi/Resource.phx/sivut/sivut-taivalkoski/kunta/kansalaisopisto/opiskelu.htx) – muodossa: <http://www.taivalkoski.fi/Resource.phx/sivut/sivut-taivalkoski/kunta/kansalaisopisto/opiskelu.htx>. (Luettu 2.5.2015.)

Jauhiainen, Arto 2011. Ikääntyneet sukupolvet ja oppimisyhteiskunnan realiteetit. Teoksessa Risto Rinne & Arto Jauhiainen (toim.) Aikuiskasvatus ja demokratian haaste. Keuruu: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 216–241.

Jokinen, Jyrki Poikela, Esa & Juha Sihvonen, Juha 2012. Sivistyshyöty ja sosiaalinen pääoma vapaassa sivistystyössä. Saatavilla [www](http://www.sivistystyo.fi/doc/SIVISTYSHjasopo2012.pdf) – muodossa: <http://www.sivistystyo.fi/doc/SIVISTYSHjasopo2012.pdf>. (Luettu 19.10.2015.)

Judén-Tupakka 2007. Askelia fenomenologiseen analyysiin. Fenomenologinen menetelmä empiirisessä tutkimuksessa. Teoksessa Eija Syrjäläinen, Ari Eronen & Veli-Matti Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 62–90.

Juntunen, Arja & Saarti, Jarmo 2014. Ulos kirjastosta, kirjastojen markkinointiviestintä. Helsinki: Avain.

Kaaro, Jari 2014. Tutkimus: Uteliaisuus on ihmiselle palkitsevaa. Tiede. Helsingin sanomat. Saatavilla [www](http://www.hs.fi/tiede/a1412388042719) – muodossa: <http://www.hs.fi/tiede/a1412388042719>. (Luettu 20.7.2015.)

Kakkori, Leena & Huttunen, Rauni 2011. Fenomenologia, hermeneutiikka ja Fenomenografinen tutkimus. Saatavilla [www](http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf) – muodossa: <http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf>. (Luettu 22.2.2015.)

Kalliomäki, Anne 2014. Tarinallistaminen. Palvelukokemuksen punainen lanka. Helsinki: Talentum.

Kansalaisopistot pähkinänkuoressa 2015. Kansalaisopistot.fi. Saatavilla [www](http://www.kansalaisopistot.fi/kansalaisopistot-pahkinankuoressa/) – muodossa: <http://www.kansalaisopistot.fi/kansalaisopistot-pahkinankuoressa/>. (Luettu 5.3.2015.)

Karjaluoto, Heikki 2010. Digitaalinen markkinointiviestintä. Esimerkkejä parhaista käytännöistä yritys- ja kuluttajamarkkinointiin. Jyväskylä: Docendo.

Kauppinen Juha 2014. Paineiden purkua ja oppimista. Mies kansalaisopistossa. Teoksessa Yhteys – Yhdessä tekemisen yhteisöt Esa Poikela & Sari Poikela (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopisto, 38–47.

Kauppinen, Juha & Tanhuanpää, Lasse 2014. Mies ja vapaa-aika – miesnäkökulmia kansalaisopistojen kehittämiseen. Helsinki: Kansalaisopistojen liitto KoL.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiviranta, Kai 1998. Mies ja kansalaisopisto: tutkimus Kauniaisten kansalaisopiston miesprojektista. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koivukangas, Kati 2014. Tervetuloa opiskelemaan ja viihtymään yhdessä! Taivalkosken kansalaisopiston verkkolehti TAIKA 3.9.2014. Saatavilla [www – muodossa: http://magazinefactory.edu.fi/magazines/Taika/?str=40&artCat=0&artID=2](http://magazinefactory.edu.fi/magazines/Taika/?str=40&artCat=0&artID=2). (Luettu 27.1.201.)

Koivukangas, Kati 2015a. Sähköpostiviesti 29.6.2015.

Koivukangas, Kati 2015b. Sähköpostiviesti 5.7.2015.

Korhonen, Vesa 2014. Korkeakouluopintoihin kiinnittyminen yksilöllisen ja yhteisöllisen prosessin yhteisvaikutuksena. Teoksessa Simo Pihlajaniemi, Tiia Villa, Elina Lavikainen, Laura Valkeasuo (toim.) Oppia ikä kaikki. Kouluttautumisen edellytykset eri elämänvaiheissa. Helsinki : Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus, 40–55.

Kormilainen, Ville 2013. Saiturin markkinointikirja. Hyvät ideat ovat ilmaisia. Helsinki: Kauppakamari.

Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2011. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Johanna Ruusuvaara, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely 2015. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla [www – muodossa: http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html#litterointi](http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html#litterointi). (Luettu 18.6.2015.)

Laine, Timo 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Juhani Alatalo & Raine Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tukijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, 2009. Finlex. Saatavilla [www](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632) – muodossa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632> . (Luettu 24.2.2015.)

Lappalainen, Kaisa 2013. Vapaa sivistystyö koulutuspoliittisessa ohjauksessa. Kansalaisopistojen opetushenkilöstön kehittäminen OSAAVA-ohjelmassa. Tampereen yliopisto: Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Saatavilla www – muodossa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94814/GRADU-1389188939.pdf?sequence=1>. (Luettu 24.5.2015.)

Laurila, Pirkko, Lahdenkauppi, Merja & Kokkonen, Markku. Arvioinnin opas. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Opetushallitus. Saatavilla www – muodossa: http://www.oph.fi/download/165456_arvioinnin_opas.pdf. (Luettu 19.7.2015.)

Leander, Anna-Riitta 2008. Maallikon käsityksiä puhekielestä eri ikäpolvilla – kansalingvistinen näkökulma. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Tampereen yliopisto: Pro gradu – tutkielma. Saatavilla www – muodossa: <http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/79542/gradu02676.pdf?sequence=1>. (Luettu 4.7.2015.)

Lehtomaa, Merja 2008. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: Haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 163–194.

Liukko, Vesa, Paukkeri, Paula, Vornanen, Liisa, Lappi, Esa, Ruuskanen, Mikko, Vilmunen, Kerttu, Makkonen, Päivi, Kaihua, Anne, Koivisto, Jaana, Juntunen, Seija, Korpi Leena, Kurkela, Pirjo, Junes-Kähkölä, Anu ja Laulumaa-Julin, Anu, Koivukangas Kati & Pulli-Marjakangas, Seija 2012. Kansalaisopistopedagogiikan käsikirja. Saatavilla www – muodossa: [file:///C:/Users/User/Downloads/Kansalaisopistopedagogiikan_kasikirja%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Kansalaisopistopedagogiikan_kasikirja%20(3).pdf). (Luettu 21.7.2015.)

Lähdesmäki, Tuuli, Hurme, Pertti, Koskimaa, Raine, Mikkola, Leena & Himberg, Tommi 2015. Fenomenologinen tutkimus. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. Saatavilla www – muodossa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmäpolkuja/menetelmäpolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus>. (Luettu 5.3.2015.)

Malmberg, Lars-Erik & Little, Todd. D. 2002. Nuorten koulumotivaatio. Teoksessa Katariina Salmela-Aro & Jari-Erik Nurmi. Mikä meitä liikuttaa? Modernin motivaatio-psykologian perusteet. Jyväskylä: PS Kustannus, 127- 144.

Manninen, Jyri & Luukannel, Saara 2008. Omaehtoisen aikuisopiskelun vaikutukset. Vapaan sivistystyön opintojen merkitys ja vaikutukset aikuisten elämässä. Saatavilla www – muodossa: <file:///C:/Users/User/Documents/Lapin%20yliopisto/Pro%20gradu/Mannina%20ja%20luukanteen%20tutkimus.pdf>. Helsinki: Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestö.

Manninen, Jyri, Mannisenmäki, Eija, Luukkanel, Saara & Riihilä, Sari 2003. Elinikäisen oppimisen tuska ja kurjuus? Aikuisten koulutusta ja oppimista koskevat mielikuvat. Helsinki: Palmenia.

Maringe, Felix 2005. Interrogating the crisis in higher education marketing: the CORD model. *International Journal of Educational Management* 19 (7), 564–578.

Marttila, Annamaria 2012. Aivovamma ja vammautuneen kokemuksellisuus. Teoksessa Liisa Kiviniemi, Kaisa Koivisto, Timo Latomaa, Milla Merilehto, Pirkko Sandelin & Teemu Suorsa (toim.) *Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tukija*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 221–257.

Mattila, Mikko 2007. Miehiä kesäyliopistoon. Suomen kesäyliopistot. Saatavilla *www* – muodossa: http://www.kesayliopistot.fi/filebank/101-miehia_kesayliopistoon.pdf. (Luettu 15.3.2015.)

Melkas, Tuula 2009. Suomalaisten yksityiselämän sosiaalisuudesta. Teoksessa Mirja Liikanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudemus, 21–48.

Menetelmäopetuksen tietovaranto 2013. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla *www* – muodossa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>. (Luettu 11.12.2014.)

Merilampi, Ritva-Sini 2014. *Mediakasvatuksen perusteet*. Helsinki: BTJ.

Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja. Saatavilla *www* – muodossa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/08/Nuoria_liikkeell%C3%A4_Julkaisu_Nettiversio_korjattu.pdf. (Luettu 1.8.2015.)

Nelimarkka, Liina 2015. *Mediaviestinnän ABC. Tiedottaminen tavoitteellisen mediaviestinnän välineenä*. Saatavilla *www* – muodossa: STT viestintäpalvelut. <http://blogi.viestintäpalvelut.fi/opas-mediaviestinta-tiedottaminen-abc>. (Luettu 1.7.2015.)

Nikkola, Tiina, Rautiainen, Matti, Moilanen, Pentti, Räihä, Pekka & Löppönen, Pekka 2013. Kielen prosessit oppiaineintegraation perustana. Teoksessa Tiina Nikkola, Matti Rautiainen & Pekka Räihä (toim.) *Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimiseen*. Tampere: Vastapaino, 145–168.

Niskanen, Sirkka 2008. Hermeneuttisen psykologia tieteenfilosofinen traditio. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 89–114.

Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2013. Rauna Rahja (toim.) Mediakasvatusseura ry. Saatavilla [www – muodossa: http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf](http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf). (Luettu 29.6.2015.)

Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana 2009. Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Hanna Ojala, Tarja Palmu & Jaana Saarinen (toim.) Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa. Tampere: Vastapaino, 13–38.

Opettajan opas 2014. Lukuvuosi 2014–2015. Taivalkosken kansalaisopisto.

Opistokatalooki 2014–2015, 2014. Kansalaisopistot Posi – Kuusamo – Taivalkoski.

Oppilaitosten tutkintoon johtamaton koulutus 2013, 2015. Vapaan sivistystyön oppilaitosten netto-opiskelijamäärät maakunnittain. Vapaa Sivistystyö ry. Tilastokeskus. Saatavilla [www – muodossa: http://www.sivistystyo.fi/doc/tilastot/Netto-opiskelijatvap.siv.tyo-maakunnittain-2013-ja-naisten-osuudet.pdf](http://www.sivistystyo.fi/doc/tilastot/Netto-opiskelijatvap.siv.tyo-maakunnittain-2013-ja-naisten-osuudet.pdf). (Luettu 5.7.2015.)

Peitsalo, Peter 2008. Miesryhmät teoista sanoihin. Helsinki: Miessakit ry.

Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka 1992. Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Keuruu: Otava, 37–122.

Perttula, Juha 2008. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115–162.

Pohjois-Pohjanmaan työllisyyskatsaus 2/2015. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Saatavilla [www – muodossa: http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/7940466/Tyollisyyskatsaus_helmikuu_2015.pdf/c0be4750-509e-4e48-ab25-7e1ca002a615](http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/7940466/Tyollisyyskatsaus_helmikuu_2015.pdf/c0be4750-509e-4e48-ab25-7e1ca002a615). (Luettu 11.8.2015.)

Poutanen, Kaisa, Toom, Auli, Korhonen, Vesa & Inkinen, Mikko 2012. Kasvaako akateeminen kynnys liian korkeaksi? Opiskelijoiden kokemuksia yliopistoyhteisöön kiinnittymisen haasteena. Teoksessa Marita Mäkinen, Johanna Annala, Vesa Korhonen, Sanna Vehviläinen, Ann-Marie Norrgrann, Pekka Kalli ja Päivi Svärd (toim.) Osallistava korkeakoulutus. Saatavilla [www – muodossa: http://www.campusconexus.fi/Portals/conexus/dokumentit/Osallistava%20korkeakoulutus_ISBN_978-951-44-8947-1_20121030.pdf](http://www.campusconexus.fi/Portals/conexus/dokumentit/Osallistava%20korkeakoulutus_ISBN_978-951-44-8947-1_20121030.pdf). (Luettu 31.7.2015.)

Pöllänen, Sinikka (2009). Craft as Context in Therapeutic Change. The Indian Journal of Occupational Therapy, XLI (2), 43–47.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia : "...ettei tarvitse tehdä yksin". Helsinki: Arator.

Rauste-von Wright, Marja Liisa, von Wright, Johan & Soini, Tiina. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Rinne, Risto 2011. Demokratia, koulutuksen kasautuvuus ja aikuiskoulutuspolitiikka. Teoksessa Risto Rinne & Arto Jauhiainen (toim.) Aikuiskasvatus ja demokratian haaste. Keuruu: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 12–45.

Rosner, Daniela & Ryokai Kimiko 2008. Spyn: Augmenting knitting to support storytelling and reflection. Saatavilla [www – muodossa:](http://people.ischool.berkeley.edu/~daniela/research/RosnerRyokai_Ubicomp_2008.pdf)
http://people.ischool.berkeley.edu/~daniela/research/RosnerRyokai_Ubicomp_2008.pdf
(Luettu 2.7.2015.)

Ryan, Richard & Deci, Edward 2000. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 25, 54–67.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Saatavilla [www – muodossa:](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html)
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html (Luettu 19.10.2015)

Sallinen, Mikael, Kandolin, Irja & Purola, Mari 2007. Psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Duodecim terveyskirjasto. Saatavilla [www – muodossa:](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00004)
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00004. (Luettu 2.7.2015.)

Sarvas, Leena 1998. Kierrä kirjakielen mutkat, jos käännät murteelle. Saatavilla [www – muodossa:](http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=92)
<http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=92>. (Luettu 8.11.2015.)

Sefton-Green, Julian 2011. Epävirallisen ja virallisen oppimisen rajankäynnin haasteet. Teoksessa Kirsi Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 85–98.

Seppälä, Piritta 2011. Kiinnostu ja kiinnostu. Näin markkinoit järjestöäsi sosiaalisessa mediassa. Vantaa: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKA.

Silvennoinen, Heikki 2011. Aikuiskoulutuksen vaikuttavuus työmarkkinoilla. Teoksessa Risto Rinne & Arto Jauhiainen (toim.) Aikuiskasvatus ja demokratian haaste. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 84–100.

Simões, Cláudia & Soares, Ana Maria 2010. Applying to higher education: information sources and choice factors. *Studies in Higher Education* 35 (4), 371–389.

Spiegelberg, Herbert 1984. *The phenomenological: a historical introduction*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers

Suomen Metsästäjäliitto 2015. Saatavilla [www](http://www.metsastajaliitto.fi/) – muodossa: <http://www.metsastajaliitto.fi/>. (Luettu 1.3.2015.)

Säilä, Ritva 2012. Työtahti ajaa varhaiselle eläkkeelle. Yle uutiset. Saatavilla [www](http://yle.fi/uutiset/tyotahti_ajaa_varhaiselle_elakkeelle/5731176) – muodossa: http://yle.fi/uutiset/tyotahti_ajaa_varhaiselle_elakkeelle/5731176. (Luettu 8.7.2015.)

Taivalkosken kunta 2013. Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014–2016. Saatavilla [www](http://www.taivalkoski.fi/dman/Document.phx?documentId=bj36113125221518&cmd=download) – muodossa: <http://www.taivalkoski.fi/dman/Document.phx?documentId=bj36113125221518&cmd=download>. (Luettu 13.4.2015.)

Tervaniemi, Mari 2015. Harrastuksissa oppiminen saavuttaa huippunsa, kirjoittaa professori Mari Tervaniemi. Helsingin yliopisto. Saatavilla [www](https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/mita-ja-missa-opimme) – muodossa: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/mita-ja-missa-opimme> (Luettu 19.10.2015.)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Saatavilla [www](http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf) – muodossa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. (Luettu 13.7.2015.)

Tutkintouudistus astui voimaan 2015. OSAO, uutisarkisto. Saatavilla [www](http://www.osao.fi/nyt/uutiset/arkisto/2015/08/tutkintouudistus-astui-voimaan.html) – muodossa: <http://www.osao.fi/nyt/uutiset/arkisto/2015/08/tutkintouudistus-astui-voimaan.html>. (Luettu 6.8.2015.)

Töttö, Pertti 1982. *Yhteiskuntatiede ja toiminta: objektivismin kritiikistä yhteiskuntatieteiden metodologiassa*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Ulvinen, Veli-Martti 2012. Ymmärtävä sosiologia – fenomenologisen sosiologian näkökulma kokemuksen tutkimukseen. Teoksessa Liisa Kiviniemi, Kaisa Koivisto, Timo Latomaa, Milla Merilehto, Pirkko Sandelin & Teemu Suorsa (toim.) *Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tukija*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 49–71.

Valkonen, Emilia 2008. Kansalaisopisto 2000-luvun koulutus- ja oppimismarkkinoilla – roolia etsimässä. Kansalaisopiston henkilökunnan kokemuksia markkinaperusteisesta aikuiskoulutuspolitiikasta. Joensuun yliopisto: Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Saatavilla [www](http://epublications.uef.fi/pub/URN_NBN_fi_joy-20090002/URN_NBN_fi_joy-20090002.pdf) – muodossa: http://epublications.uef.fi/pub/URN_NBN_fi_joy-20090002/URN_NBN_fi_joy-20090002.pdf. (Luettu 28.7.2015.)

Vapaa sivistystyö 2015. Opetushallitus. Saatavilla [www](http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo) – muodossa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo. (Luettu 24.2.2015.)

Vapaa sivistystyö on merkittävä osa aikuiskoulutusta 2014. Tilastokeskus. Saatavilla [www](http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-09-29_004.html?s=0) – muodossa: http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-09-29_004.html?s=0. (Luettu 5.3.2015.)

Varto, Juha 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia Helsinki: Kirjayhtymä.
Varto, Juha 1992a, Fenomenologinen tieteen kritiikki. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, 30 / SUFI-tutkimuksia 1. Tampere:Tampereen yliopisto.
Vesalainen Elisa 2014. Tarinoiden takana suuret merkitykset. Kansalaisopistot, henkireikä elämään. Teoksessa Yhteys – Yhdessä tekemisen yhteisöt Esa Poikela & Sari Poikela (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopisto, 29–37.

Viitala, Riitta 2002. Osaamisen johtaminen esimiestyössä. Väitöskirja. Vaasan Yliopisto. Saatavilla [www](http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_951-683-987-8.pdf) – muodossa http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_951-683-987-8.pdf. (Luettu 31.10.2015.)

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Virta, Ilkka 2011. Kansalais- ja työväenopistot – koulutuksellista tasa-arvoa? Teoksessa Risto Rinne & Arto Jauhiainen (toim.) Aikuiskasvatus ja demokratian haaste. Keuruu: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 168–179.

Vornanen, Liisa, Pulli-Marjakangas, Seija, Junes-Kähkölä, Anu, Vilmunen, Kerttu, Rahkola, Tarja, Anttila-Kämäräinen, Jaana & Koivukangas, Kati 2014. Onnistu opiston opettajana.

Vuorikoski, Marjo 2005. Onko naisen tiedolla sijaa koulutuksessa? Teoksessa Tomi Kiilakoski, Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 31–61.

Väljärvi, Jouni 2011. Tulevaisuuden koulu vain kouluton tulevaisuus? Teoksessa Kirsi Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 19–31.

Weissenfelt, Jukka & Huovinen, Juha 2015. Some ja nuoret 2015. Saatavilla [www](http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/tiivistelma/) – muodossa: <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/tiivistelma/>. (Luettu 30.6.2015.)

LIITE**Liite 1. Kyselylomake****Taivalkosken kansalaisopiston koulutus- ja kurssitarjonnan kehittämiskysely 2015****1. Kansalaisopiston viestintä:**

Luetko joka kotiin syksyllä jaettavaa kansalaisopiston ohjelmaa?

Tutustutko opiston kurssitarjontaan opiston Internet-sivujen kautta?

Löytyvätkö kurssit helposti?

Mitä mieltä olet kansalaisopiston mainoksista ja tiedotteista?

Saatko muualta tietoa opiston kursseista? Mistä? (Esimerkiksi ”puskaradio”).

Mikä olisi tehokkain viestintäkanava potentiaalisten miesopiskelijoiden tavoittamiseksi?

2. Opiskelu:

Mitä opiskelet / olet opiskellut kansalaisopistossa? Miksi juuri tällä kurssilla?

Mistä löysit tiedon järjestetystä kurssista?

Mikä motivoi sinua opiskelemaan juuri kansalaisopistossa?

Jos et ole opiskellut kansalaisopistossa, miksi et?

Taivalkosken kansalaisopiston kursseilla opiskeli vuonna 2014 miehiä 258 kappaletta ja naisia 632 kappaletta. Mistä luulet johtuvan miesten vähäisemmän opiskelun kansalaisopistossa?

Mitä mieltä olet kurssimaksuista? (Esimerkiksi *Puutyöt kurssi* 40 € / 52 h tai *Ohjattu kuntosali* 30 € / 26 h).

3. Opetus:

Mitä mieltä olet kansalaisopiston opetuksesta?

Opetustarjonnasta?

Opetustilanteista? / Ilmapiiristä?

Millä tavalla haluaisit opiskella tai harrastaa? Esimerkiksi: verkkokursseilla tai yhdessä toisten kanssa?

Pitäisikö kurssit järjestää jossakin muualla kuin perinteisessä luokkatilassa?

Pitäisikö olla omat ryhmät miehille ja naisille, vain ei? (Esimerkiksi liikuntakursseilla.)

Haluatko opettaa jotakin tai onko sinulla tuttavapiirissä joku, joka haluaisi opettaa Taivalkosken kansalaisopistossa?

4. Sosiaalisuus

Miten tärkeänä näet kansalaisopiston opiskelussa miesten sosiaaliset suhteet, vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden? Miksi?

Tietoverkoissa yleensä Internetissä olevat *verkkoyhteisöt* ovat uusi tapa olla toisten kanssa tekemisissä. Siellä voi oppi, saada uusia kavereita, jutella, pelata pelejä ja esitellä kuvia toisille vaikka toiselta puolelta maapalloa. Mitä mieltä olet verkkoyhteisöistä, voisivatko ne korvata konkreettisen kasvokkain tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymiseen?

5. Miten kansalaisopistoja voidaan kehittää myös miesten opistoiksi?

Mitkä kurssit sinua kiinnostaisivat tulevaisuudessa?

Mitkä kurssit uskoisit kiinnostavan miehiä yleisemmin?

Miten miehiä voisi saada enemmän opiskeluun mukaan?

6. Kansalaisopiston tehtävä

Mikä on mielestäsi kansalaisopiston tehtävä Taivalkoskella?

Mikä Taivalkosken kansalaisopiston tehtävä ei missään mielessä ole?

7. Vapaa-aika

Miten vietät vapaa-aikasi?

Mitä harrastat?

8. Haluaisitko vielä kertoa toiveitasi tai ajatuksiasi Taivalkosken kansalaisopiston toimintaan, kursseihin, mainontaan tai niiden kehittämiseen liittyen?

9. Henkilötiedot:

Nimi

Ikä

Ammatti

Sähköpostiosoite ja /tai puhelinnumerosi

Tutkimukseen osallistuneiden kesken arvotaan Taivalkosken kansalaisopiston aktiivikortti. Arvonta suoritetaan 15.4.2015.

Kiitos vastauksestasi!

Arvontalipuke

Osallistun kansalaisopiston aktiivikortin arvontaan. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi

Puhelin
